

सर्वोच्च अदालत, वृहत पूर्ण इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री तेजबहादुर के.सी
माननीय न्यायाधीश श्री पुरुषोत्तम भण्डारी
माननीय न्यायाधीश श्री डम्बरबहादुर शाही
माननीय न्यायाधीश श्री सुष्मालता माथेमा
माननीय न्यायाधीश डा. श्री मनोजकुमार शर्मा

फैसला

०७५-WF-०००५

मुद्दा:- उत्प्रेषणयुक्त परमादेशसमेत।

ललितपुर जिल्ला, ललितपुर महानगरपालिका वडा नं. ४, एकान्तकुनामा रजिष्टर्ड कार्यालय
रहेको एनसेल प्रा.लि. प्राइभेट लिमिटेडको तर्फबाट अख्तियारप्राप्त अधिकृत रमेश घिमिरे-----१

निवेदक

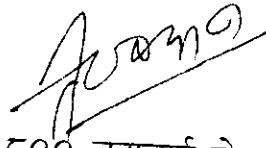
विरुद्ध

ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुर-----१
आन्तरिक राजश्व विभाग, लाजिम्पाट, काठमाडौं-----१
ओमप्रकाश भट्टराई, कर अधिकृत, ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुर-----१

विपक्षी

नेपालको संविधान धारा ४६ तथा १३३(२) र (३) अनुसार दर्ता भई नियमानुसार पेश हुन आएको
प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर यसप्रकार छ:-

१. निवेदक एनसेल प्रा.लि. प्राइभेट लिमिटेड (यसपछि यस निवेदनपत्रमा "एनसेल प्रा.लि." भनिएको)
नेपालको कम्पनी कानून बमोजिम संस्थापित दूरसंचार सेवा प्रदायक कम्पनी हो। निवेदक एनसेल
प्रा.लि. उद्योग विभागमा ठूला उद्योगको रूपमा दर्ता भई आन्तरिक राजश्व विभागबाट स्थायी लेखा
प्रमाणपत्र प्राप्त गरी आफ्नो उद्देश्य बमोजिम दूरसंचार सेवा प्रदान गर्दै आएको छ। निवेदक

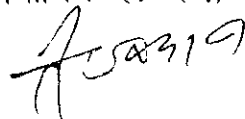

एनसेल प्रा.लि.ले प्रत्यक्ष र परोक्ष रूपमा १३,८०० जनालाई रोजगारी प्रदान गरी मुलुकभरका १ करोड ६३ लाख जना सेवाग्राहीलाई दूरसंचारको सेवा प्रदान गरी वर्षेनी अबौं रुपैयाँ राजश्वमा योगदान पुऱ्याउँदै आएको छ। निवेदक एनसेल प्रा.लि. नेपालमा सुक्त विदेशी लगानी भएको एक अग्रणी कम्पनी र सर्वाधिक कर बुझाउने करदाता कम्पनी समेत हो।

२. निवेदक एनसेल प्रा.लि.मा ८० प्रतिशत शेयर स्वामित्व रहेको रेनोल्ड्स होल्डिङ्गको शतप्रतिशत शेयर नर्वेको रजिष्टर्ड कार्यालय रहेको टेलियासोनेरा नर्वे नेपाल होल्डिङ्गले मिति २०७२।१२।२९ गते संयुक्त अधिराज्यको इङ्गल्याण्ड एण्ड बेल्सको कानून अन्तर्गत संस्थापित भई संयुक्त अधिराज्यमा रजिष्टर्ड कार्यालय रहेको एक्विजिटा इन्भष्टमेन्ट (युके) लिमिटेडलाई विक्री गरेको कारोबारको सम्बन्धमा को कसलाई कति पूँजीगत लाभकर लाग्ने भन्ने सम्बन्धमा लामो समयसम्म विवाद भई विपक्षी ठूला करदाता कार्यालयले मिति २०७४।३।१३ गते टेलिया सोनेरा स्वीडेनलाई संशोधित कर निर्धारण भएकोमा यस सम्मानित सर्वोच्च अदालतको बृहत पूर्ण इजलासबाट द्वारिकानाथ हुंगेलसमेत वि. एनसेल प्रा.लि. समेत भएको परमादेश (२०७४-WO-०४७५) मुद्दामा मिति २०७५।१०।२३ गते निवेदक एनसेल प्रा.लि.ले सो पूँजीगत लाभकरको दायित्व बहन गर्नुपर्ने समेत बेहोराको आदेश भएको छ।

३. विपक्षी ठूला करदाता कार्यालयबाट रु. १,४४,७८,२५,०६,०००।- लाई कारोबारमा भुक्तानी भएको मानी सोमा लागत खर्च कटाई कर निर्धारण भएकोमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतको आदेश अनुसार सो मिति २०७४।३।१३ मा कर निर्धारण आदेशमा उल्लेखित कर टेलिया सोनेरा स्वीडेनलाई नलागी निवेदक एनसेल प्रा.लि.लाई लाग्ने हुँदा उक्त आदेशमा उल्लेखित आधार र कारणहरु समेत हेरी निवेदक एनसेल प्रा.लि.ले मिति २०७३।१।२६ गते र मिति २०७४।२।२१ गते पूँजीगत लाभकर बापत अग्रिम रूपमा कुल रु. २१,५४,८०,५५,९००।- र विलम्ब शुल्क वापत रु. २,०२,६२,३४,८५१।- बुझाई सकेको देखिँदा बुझाईसकेको रकम समेतलाई दृष्टिगत गरी कर निर्धारण र कर असुल गर्ने सम्बन्धमा आदेश प्राप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र कानून बमोजिम आवश्यक निर्णय गर्नु गराउनु भन्ने समेत बेहोराको परमादेश जारी भएको छ।

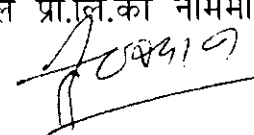
४. सम्मानित सर्वोच्च अदालतको आदेश अनुसार निवेदक एनसेल प्रा.लि.का नाममा ऐनको दफा ९९ बमोजिम कर निर्धारण हुनुपर्नेमा विपक्षी ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०७६।१।३ गते आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ बमोजिम रु. ३९,०६,०६,८४,८१५। निवेदक एनसेल

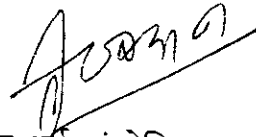

प्रा.लि.ले दाखिला गर्नुपर्ने बाँकी कर ठहर गरी संशोधित कर निर्धारण गर्ने निर्णय भएकोले आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०२ बमोजिम सूचना गरिएको समेत बेहोराको मिति २०७६।१।३ गते च.नं. ६०३० को पत्र एक्कासी प्रेषित गरियो।

५. सो मिति २०७६।१।३ गते च.नं. ६०३० को पत्र सोही मितिमा प्राप्त भए पश्चात निवेदक एनसेल प्रा.लि.ले संशोधित कर निर्धारण सूचनामा उल्लेख भए बमोजिमको उक्त कर निर्धारण आदेश सम्मानित सर्वोच्च अदालतको फैसलाको प्रतिकूल एवं आयकर ऐन, २०५८ समेतको प्रतिकूल भएको बेहोराको निवेदन विपक्षी ठूला करदाता कार्यालयमा पेश गरेको छ।
६. सम्मानित सर्वोच्च अदालतको आदेशको अपव्याख्या गरी कानूनी आधार र कारण बिना शुल्क र व्याजका नाममा थप कर दायित्व वहन गराउने विपक्षी ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०७६।१।३ को निर्णय पर्चा तथा उपरोक्त पत्र संविधानको धारा ११५(१) ले प्रत्याभूत गरेको कानून बमोजिम बाहेक कर नलगाउने संवैधानिक व्यवस्थाको सर्वथा प्रतिकूल हुन गएको छ। साथै विपक्षी ठूला करदाता कार्यालयको कार्य कानून विपरित र अन्यायपूर्ण भएको र यसबाट निवेदकको संविधानको धारा १७(२)(च) द्वारा प्रदत्त व्यापार व्यवसाय गर्न पाउने स्वतन्त्रता, धारा १८(१) द्वारा प्रदत्त कानूनको समान संरक्षणको हक, धारा २०(९) द्वारा प्रदत्त स्वच्छ सुनुवाईको हक र धारा २५ द्वारा प्रदत्त सम्पत्ति सम्बन्धी हकसमेतका मौलिक हकहरू साथै कानूनी हकहरूसमेत कुण्ठित हुन गएको छ। यस कुण्ठित हकको प्रचलनका लागि प्रभावकारी उपचारको अभाव भएकोले संविधानको धारा ४७ र धारा १३३(२) एवं (३) बमोजिम यो रिट निवेदन लिई सम्मानित अदालतको शरणमा आएका छौं।
७. विपक्षी ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०७६।१।३ को निर्णय पर्चा तथा सोही मितिको पत्रमा नै आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ बमोजिम संशोधित कर निर्धारण भएको एवं ऐ. को दफा १०२ बमोजिमको संशोधित कर निर्धारणको सूचना दिईएको उल्लेख गरिएको छ। सम्मानित सर्वोच्च अदालतको उपरोक्त मितिको आदेशमा प्रष्ट रूपमा "कानून बमोजिम आवश्यक निर्णय गर्नु गराउनु" भनिएकोले ऐनले निर्दिष्ट गरेको प्रक्रियालाई पूर्णतः पालना र प्रयोग गरेर मात्रै विपक्षी ठूला करदाता कार्यालयले कर निर्धारण र कर असूली गर्नुपर्ने प्रष्ट छ। ऐनको प्रावधानको बर्खिलापमा भएको कर निर्धारण आदेश पूर्णतः गैरकानूनी ठहरिन्छ।
८. सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट जारी परमादेशमा कानून बमोजिम आवश्यक निर्णय गर्नु गराउनु भन्ने आदेश गरेको छ। निवेदक एनसेल प्रा.लि.को नाममा ऐनको दफा १०० बमोजिम कर

निर्धारण भए पश्चात मात्र दफा १०१ प्रयोग भई संशोधित कर निर्धारण गर्न मिल्दछ। सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट कर दायित्व कस उपर रहने भन्ने सम्मको विवादको निरोपण भए पश्चात मात्र निवेदक एनसेल प्रा.लि.ले कर विवरण बुझाउनु पर्ने अवस्था उत्पन्न भएकोमा निवेदक एनसेल प्रा.लि.लाई विवरण पेश गर्ने मौका प्रदान गरी ऐनको दफा ९९ बमोजिम कर निर्धारण गर्नुपर्नेमा विवरण पेश गर्ने मौकाबाट नै बन्चित गरी ऐनको दफा १०१ अन्तर्गत संशोधित कर निर्धारण गरिएको कार्य प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त प्रतिकूल छ। संशोधित कर निर्धारण गर्नु परेको कारणको विषयमा निवेदक एनसेल प्रा.लि.लाई कुनै किसिमको सूचनासमेत नदिई निवेदक एनसेल प्रा.लि.लाई कुनै पूर्व जानकारी बेगर विपक्षी ठूला करदाता कार्यालयले संशोधित कर निर्धारण गरी एक्कासी ३९ अर्बको आर्थिक भार बहन गराउने विपक्षी ठूला करदाता कार्यालयको उक्त मितिको निर्णय पर्चा तथा पत्र प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तको प्रतिकूल छ। टेलिया सोनेरा स्वीडेनलाई निर्धारित संशोधित कर निर्धारण आदेश नै निष्कृत्य भई सकेपछि सो कर निर्धारण आदेशमा उल्लेख भएको व्याज शुल्क समेत स्वतः प्रभावहीन भईसकेको छ। यस्तो प्रभावहीन व्याज र शुल्क निवेदक एनसेल प्रा.लि.लाई बहन गराउने निर्णय र पत्र सर्वोच्च अदालतको आदेशको अक्षर र भावना प्रतिकूल छ। विपक्षी ठूला करदाता कार्यालयले संशोधित कर निर्धारण सम्बन्धमा गरेको उक्त मितिको निर्णय पर्चा र सो निर्णयानुसार प्रेषित पत्रसमेत सम्मानित सर्वोच्च अदालतको मिति २०७५।१०।२३ को आदेशको अक्षर र भावनाको सर्वथा प्रतिकूल छ।

९. सम्मानित सर्वोच्च अदालतको मिति २०७५।१०।२३ गतेको आदेश पश्चात मात्र निवेदक एनसेल प्रा.लि.को नाममा कर निर्धारण हुने अवस्था सिर्जना भएको छ। सो मितिभन्दा अगावै कर निर्धारण भएको वा हुन सक्ने अवस्था नै विद्यमान नभएकोले निवेदक एनसेल प्रा.लि.को नाममा सो आदेश मितिभन्दा अगावै देखिन कुनै शुल्क र व्याज लाग्न सक्ने अवस्थाको गुञ्जायस नै छैन, साथै सम्मानित सर्वोच्च अदालतले कुनै शुल्क र व्याज लाग्ने भनि आदेशसमेत गरेको छैन। पूँजीगत लाभकर किस्ताबन्दीमा तिरिने नियमित कर नभई निश्चित कारोबार भएको स्थितिमा तिरिने कर भएकोले किस्ताबन्दीमा घटी कर तिरेमा व्याज लाग्ने ऐनको दफा ११८ आकर्षित हुने पनि होइन। निवेदक एनसेल प्रा.लि.ले २५ प्रतिशत मध्ये दफा ९५क बमोजिम लाग्ने १५ प्रतिशत कर तिरे बुझाएको कुरालाई सर्वोच्च अदालतको आदेश समेतले अनुप्राणित गरेको स्थितिमा कर नतिरेको भनी व्याज लगाउन मिल्ने अवस्था हुँदैन।

[Handwritten signature]

१०. सम्मानित सर्वोच्च अदालतको उक्त मितिको आदेशमा कानून बमोजिम कर निर्धारण सम्बन्धी निर्णय गर्नु गराउनु भनिएको छ। शुल्क र व्याज लाग्ने भनी उक्त आदेशले बोल्टेन। सर्वोच्च अदालतको आदेश बमोजिम निवेदक एनसेल प्रा.लि.को नाममा बाँकी दश प्रतिशत पूँजीगत लाभकर रकम रु. १४,३६,५३,७०,६००।- को हकमा सम्म नयाँ कर निर्धारण आदेश हुनुपर्नेमा कानून र सर्वोच्च अदालतको आदेश विपरित सो रकम भन्दा बढी रकमको कर दायित्व निर्धारण गरिएको छ जुन पूर्णतः गैरकानूनी छ। निवेदक एनसेल प्रा.लि. उपर ऐनको दफा १२०(क), दफा ११७(१)(क) तथा दफा ११७(१)(ग) बमोजिमको शुल्क के कति कारणले लागेको भन्ने उक्त निर्णय पर्चा र पत्रमा खुल्दैन। साथै ऐनको दफा ११८ र ११९ बमोजिमको व्याज के कति कारणबाट तथा के कति रकममा लगाएको भन्ने सम्म नखुलाई गरिएको उक्त निर्णय पर्चा तथा पत्र अत्यन्त हचुवा छ।
११. अतः विपक्षी ठूला करदाता कार्यालयको उल्लेखित निर्णय पर्चा तथा पत्रले निवेदकलाई नेपालको संविधानको धारा १८(१) द्वारा प्रदत्त कानूनको समानता एवं समान संरक्षणको हक, ऐ. को धारा २५(१) र (२) द्वारा प्रदत्त सम्पत्ति सम्बन्धी हक, ऐ. को धारा १७(२) (च) द्वारा प्रदत्त उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय सञ्चालन गर्ने स्वतन्त्रताको साथै आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९९, दफा १०२, दफा ११५(१) समेतको हनन हुनुका साथै विपक्षी ठूला करदाता कार्यालयको निर्णय र पत्र सर्वोच्च अदालतको मिति २०७५।१०।२३ को आदेशको समेत विपरित भएको हुँदा अन्य प्रभावकारी वैकल्पिक उपचारको अभावमा ऐ. को धारा ४६ एवं धारा १३३(२) र (३) बमोजिम यस सम्मानित अदालतसमक्ष निवेदन गर्न आएका छौं। यस सम्मानित अदालतबाट ऐ. को धारा १३३(३) बमोजिम उत्प्रेषणको आदेशद्वारा विपक्षी ठूला करदाता कार्यालयको उक्त मिति २०७६।१।३ को निर्णय पर्चा तथा सोही मितिको संशोधित कर निर्धारणको सूचनापत्र लगायत यस सम्बन्धमा विपक्षीबाट निवेदकको हक हितको प्रतिकूल हुने गरी गरिएको टिप्पणी, आदेश, निर्णय लगायत यस सम्बन्धमा भए गरेका सम्पूर्ण काम कारवाहीहरु समेत बदर गरी पाउँ। साथै निवेदक एनसेल प्रा.लि.लाई आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९९ बमोजिमको प्रकृया अवलम्बन गरी विवरण पेश गर्ने अवसर प्रदान गरी कानून बमोजिम विक्री मूल्य रु. १,४४,७८,२५,०६,०००।- मा खरिद गर्दाको लागत मूल्य रु. १,१२,८८,००,०००।- घटाउँदा कायम भएको रु. १,४३,६५,३७,०६,०००।- लाई पूँजीगत लाभ कायम गरी सोको पच्चीस प्रतिशतले हुन आउने रकम रु. ३५,९१,३४,२६,५००।- पूँजीगत लाभ मध्ये निवेदक

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

एनसेल प्रा.लि.ले आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९५क(२)(ख) बमोजिम मिति २०७३।१।२६ गते रु. ९,९६,९५,७१,०४०।- मिति २०७४।२।२१ गते रु. ११,५७,८४,८४,८६०।- गरी जम्मा रु. २१,५४,८०,५५,९००।- अर्थात् १५% (पन्ध प्रतिशत) भुक्तानी गरिसकेकोले कानून बमोजिम लाग्ने पच्चीस प्रतिशत मध्ये तिर्न बुझाउन बाँकी दश प्रतिशत पूँजीगत लाभकर रु. १४,३६,५३,७०,६००।- मात्र कर निर्धारण गर्नु, यस विषयलाई पूर्णता प्रदान गर्नु र कर निर्धारण नभएसम्म निवेदक एनसेल प्रा.लि.को व्यापार व्यवसायमा कुनै किसिमको व्यवधान खडा नगर्नु नगराउनु भनी परमादेशसमेत जारी गरी पाउँ साथै यस मुद्दाको अन्तिम किनारा नभएसम्मका लागि गैरकानूनी तवरबाट भएको उक्त निर्णय पर्चा तथा पत्र कार्यान्वयन नगर्नु नगराउनु भनी विपक्षीहरूको नाममा सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०७४ को नियम ४९(१) तथा (२) बमोजिम अन्तरिम आदेशसमेत जारी गरी पाउँ भन्ने एनसेल प्रा.लि. को रिट निवेदनको बेहोरा।

१२. यसमा के कसो भएको हो? निवेदकको मागबमोजिमको आदेश किन जारी हुन नपर्ने हो? आदेश जारी हुनु नपर्ने कानूनबमोजिमको आधार कारण भए यो आदेश प्राप्त भएको मितिले बाटाको म्याद बाहेक १५ दिनभित्र महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमार्फत लिखित जवाफ पेश गर्नु भनी यो आदेश र रिट निवेदनको प्रतिलिपि साथै राखी विपक्षीहरूको नाममा सूचना म्याद जारी गरी लिखित जवाफ प्राप्त भएपछि वा अवधि नाघेपछि नियमानुसार गरी पेश गर्नु। साथै सुविधा र सन्तुलनको दृष्टिकोणबाट आन्तरिक राजस्व विभाग ठूला करदाता कार्यालय हरिहर भवन ललितपुरबाट मिति २०७६।१।३ मा भएको पूँजीगत लाभ कर निर्धारण आदेश हाल कार्यान्वयन नगरी यथास्थितमा राख्नु भनी विपक्षीहरूको नाउँमा सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०७४ को नियम ४९(१)(ख) बमोजिम अल्पकालिन अन्तरिम आदेश जारी गरिदिएको छ। साथै यो आदेशलाई निरन्तरता दिनुपर्ने वा नपर्ने सम्बन्धमा दुवै पक्ष बीच छलफल गरी निर्णयमा पुग्न उचित र मनासिव हुने देखिँदा मिति २०७६।१।२३ मा छलफलमा उपस्थित हुनका लागि विपक्षीका नाउँमा सूचना म्याद जारी गरी नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने यस अदालतको मिति २०७६।१।१२ को आदेश।

१३. यस अदालतको मिति २०७६।१।१२ गतेको अल्पकालिन अन्तरिम आदेशले निरन्तरता पाउने नपाउने सम्बन्धमा विचार गर्दा प्रस्तुत विवादका निवेदक एवम् विपक्षी संलग्न भएको ०७४-WO-०४७५ को परमादेश समेतको निवेदन यस अदालतको वृहत पूर्ण इजलासबाट मिति २०७५।१०।२३ मा टुङ्गिएको देखिन्छ। उक्त परमादेश समेतको आदेश जारी भएको निवेदनको आदेश कार्यान्वयन गर्ने सिलसिलामा प्रस्तुत विवादको उठान भएको पाइन्छ। निवेदकले निवेदनमा

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

उठाएका कर निर्धारणको विविध प्रश्न र कार्यान्वयनको क्षेत्रमा देखा परेका विभिन्न पहलुहरुमा निवेदनको पूर्ण सुनुवाई हुँदाका बखत विचार हुने नै हुँदा लिखित जवाफ प्राप्त नभएको प्रारम्भिक अवस्थामै त्यसतर्फ केही बोलिरहनु परेन। यस अदालतको वृहत पूर्ण इजलासबाट अभिव्यक्त भएको तथ्य एवम् निर्णयाधारहरुलाई सम्मान गर्दै विषयवस्तुको गाम्भीर्यता, जन सरोकारको चासो एवम् दुवै पक्षबाट उपस्थित विद्वान कानून व्यवसायीहरुको धारणालाई मध्यनजर राखी प्रस्तुत विवादलाई प्राथमिकता दिई शिघ्रातिशिघ्र पेशीमा राखी निष्कर्षमा पुग्न मनासिव हुने देखिँदा लिखित जवाफ पेश गर्नुपर्ने अन्तिम मिति सकिए लगत्तै आगामी मिति २०७५।२।२१ गते प्रस्तुत निवेदनलाई पेशीमा राखी सुनुवाई हुन मनासिव देखिँदा उक्त मितिमा सुनुवाई हुने गरी पेशीमा राख्नु।

१४. साथै यस सिलसिलामा पूँजीगत लाभकर टेलिया सोनेरा स्वीडेनलाई लाग्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभाग ठूला करदाता कार्यालयले मिति २०७४।३।१३ मा निर्णय गरेको भएतापनि एनसेल प्रा.लि.को निहित स्वामित्वको निसर्ग एनसेल प्रा.लि. तथा एक्जिजेटा वर्हाड मलेसियालाई लाग्ने भनी मिति २०७५।१०।२३ को वृहत पूर्ण इजलासको आदेश रहेकोले लाभकर एनसेल प्रा.लि.बाट नै तिर्नु भराउनु पर्ने कुरामा विवाद नदेखिएको अवस्थामा निवेदकको संशोधित कर निर्धारण सूचना प्राप्त गर्दा आयकर ऐन २०५८ को दफा १०१(६) तथा दफा १०२(ड) को सफाई पेश गर्ने मौका नदिई कर निर्धारण गरेको कानूनी तथा कानूनको उचित प्रकृया (due process of law) को प्रश्नसमेत समाहित भएको समेतका कारणले उक्त सुनुवाई हुने मितिसम्मका लागि यस अदालतको एकल इजलासबाट मिति २०७६।१।१२ गते दिइएको अल्पकालिन अन्तरिम आदेशलाई निरन्तरता दिइएको छ।

१५. प्रस्तुत निवेदनमा निवेदकबाट उठाइएका संवैधानिक कानूनी तथा कार्यविधिगत कानूनी जटिलताको प्रश्न यस अघि यस अदालतबाट रिट निवेदन ०७४-WO-०४७५ मा वृहत पूर्ण इजलासले मिति २०७५।१०।२३ मा भएको आदेशसँग सन्निहित रही महत्वपूर्ण देखिएकोले प्रस्तुत रिट निवेदनलाई पूर्ण इजलाससमक्ष पेश गर्न सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०७४ को नियम २३(२)(च) बमोजिम सम्माननीय प्रधान न्यायाधीशसमक्ष पेश गर्नु भन्ने यस अदालतको मिति २०७६।१।२४ को आदेशानुसार प्रधान न्यायाधीशसमक्ष पेश भई आदेश भएको।

१६. सम्मानित सर्वोच्च अदालतको वृहत पूर्ण इजलासबाट व्यापक र विस्तृत विवेचना गर्दै तथा आधार र कारण सहित यस कार्यालयसमेतको नाममा मिति २०७५।१०।२३ मा जारी भएको

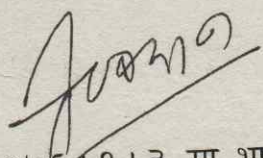
[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

परमादेशको आदेशमा "मिति २०७४।३।१३" को कर निर्धारण आदेशमा उल्लेखित कर टेलिया सोनेरा स्वीडेनलाई नलागी एनसेल प्रा.लि.लाई लाग्ने हुँदा उक्त आदेशमा उल्लिखित आधार र कारणहरू समेत हेरी र एनसेल प्रा.लि.ले २०७३।१।२६ र २०७४।२।२१ मा पुँजीगत लाभकर वापत अग्रिम कर रु. २१,५४,८०,५५,९००।- र विलम्ब शुल्क वापत रु. २,०२,६२,३४,८५१।- ठूला करदाता कार्यालयमा बुझाईसकेको देखिँदा बुझाई सकेको रकम समेतलाई दृष्टिगत गरी कर निर्धारण र कर असुल उपर गर्ने सम्बन्धमा यो आदेश प्राप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र कानून बमोजिम आवश्यक निर्णय गर्नु गराउनु" भन्ने बेहोराको आदेश भएकोमा सोही आदेश बमोजिम यस कार्यालयबाट मिति २०७४।३।१३ मा टेलिया सोनेरा स्वीडेनको नाममा निर्धारण भएको कर उक्त कर निर्धारणका क्रममा लिईएका आधार तथा कारणहरू समेतलाई विचार गरी एनसेल प्रा.लि. को नाममा मिति २०७६।१।३ मा कर निर्धारण गरिएको हो।

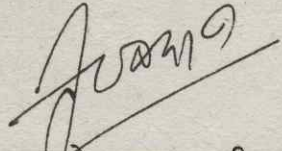
१७. सम्मानित सर्वोच्च अदालतको मिति २०७५।१०।२३ को परमादेशको आदेशको कार्यान्वयनको लागि आयकर ऐन, २०५८ अनुसार विपक्षी निवेदक उपर पुँजीगत लाभकर रु. १४,३६,५३,७०,६००।- (जम्मा पुँजीगत लाभकर रु. ३५,९१,३४,२६,५००।- मा दाखिला गरेको रु.१,५४,८०,५५,९००।- घटाएर), ऐ. ऐनको दफा १२०(क) बमोजिमको शुल्क रु. १७,९५,६७,१३,२५०।- ऐ. ऐनको दफा ११७(१)(क) बमोजिमको शुल्क रु. २,०००।- ऐ. ऐनको दफा ११७(१)(ग) बमोजिमको शुल्क रु. ३७,४०,२१,४७३,८३, ऐ. ऐनको दफा ११८ बमोजिमको व्याज रु. १,६६,६३,८२,७४९।३८ तथा ऐ. ऐनको दफा ११९ बमोजिमको व्याज रु. ४,६९,८१,९४,७४२।५० (जम्मा व्याज रु. ६,७२,४४,२९,५९३.५० मा करदाताले दाखिला गरिसकेको रु. २,०२,६२,३४,८५१।- घटाएर) गरी जम्मा रु. ३९,०६,०६,८४,८१५।७१ मिति २०७६।१।३ मा कर निर्धारण गरी माग गरिएको हो। उल्लिखित अंकको रकम नयाँ कर रकम नभई मिति २०७४।३।१३ मा टेलिया सोनेरा स्वीडेनको नाममा यस कार्यालयबाट निर्धारण भएकै करको रकम हो। यस आधारबाट मिति २०७४।३।१३ को कर निर्धारण आदेशमा उल्लिखित कर टेलिया सोनेरा स्वीडेनलाई नलागी एनसेल प्रा.लि.लाई लाग्ने भन्ने बेहोराको सम्मानित सर्वोच्च अदालतको बृहत पूर्ण इजलासको परमादेशको आदेश समेतका आधारमा यस कार्यालयबाट निज विपक्षी एनसेल प्रा.लि. उपर

[Handwritten signature]

संशोधित करको दायित्व कायम गरी मिति २०७६/११/३ मा भएको निर्णय वैध र विधिसम्मत रहेकोले निवेदकको निवेदन बदरभागी छ।

१८. मिति २०७२/१२/२९ सम्म एनसेल प्रा.लि. को प्रभावकारी नियन्त्रणकर्ता तथा ८० प्रतिशत स्वामित्वकर्ता टेलिया सोनेरा कम्पनी स्वीडेन भएको तथा सम्मानित सर्वोच्च अदालतको परमादेशको आदेशमा समेत टेलिया सोनेरा स्वीडेन तथा एनसेल प्रा.लि. को विचमा भएका कम्पनीहरू माध्यम कम्पनीको रूपमा रहेको भन्ने उल्लेख छ। एनसेल प्रा.लि. मा हित रहुन्जेलसम्मका अवस्थामा टेलिया सोनेरा कम्पनी र विपक्षी एनसेल प्रा.लि. स्वतन्त्र कम्पनी नभई सम्बद्ध कम्पनी हुन्। सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट भएको परमादेशको आदेशमा समेत लाभकर बुझाउने दायित्व विपक्षी एनसेल प्रा.लि. को भएको भन्ने उल्लेख भएबाट मिति २०७४/३/१३ मा टेलिया सोनेराको नाममा निर्धारण भएको कर एनसेल प्रा.लि. लाई नै लाग्ने हुँदा जुन आयवर्षमा शेयर खरिद विक्री कारोबार भएको हो कर तिर्ने अवधि पनि सोही आयवर्षको नै हुने देखिन्छ। अर्थात् मिति २०७२/१२/२९ मा भएको कारोबारबाट भएको लाभमा आ.व. २०७२/०७३ मा नै कर तिर्नुपर्ने हुन्छ। ऐनले निर्दिष्ट गरेको समयमा आयविवरण तथा कर दाखिला नगरेमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११७, दफा ११८ तथा दफा ११९ बमोजिमको स्वतः शुल्क तथा व्याज लाग्ने गर्दछ। व्याज तथा शुल्क कार्यालयबाट संशोधित कर निर्धारण गर्दा मात्र नभई करदाता स्वयंले ऐनको दफा ९९ बमोजिम कर निर्धारण गरी विवरण दाखिला गर्दासमेत तिर्नुपर्दछ। सम्मानित सर्वोच्च अदालतले टेलिया सोनेरा स्वीडेनका नाममा यस कार्यालयबाट निर्धारण गरिएको संशोधित कर विपक्षी एनसेल प्रा.लि. उपर निर्धारण गरी एनसेल प्रा.लि. ले यस अघि तिरे बुझाएको रकम समेतको गणना गरी कायम हुन आउने कर रकम असुल उपर गर्नु भनी आदेशमा नै स्पष्ट उल्लेख गरेको अवस्थामा टेलिया सोनेरा स्वीडेन उपर तत्कालिन अवस्थामा कार्यालयका तर्फबाट निर्धारण गरिएको व्याज शुल्क सहितको रकम प्रभावहिन हुन्छ भन्ने विपक्षीको तर्क केवल कर दायित्वबाट उन्मुक्तिका लागि गरेको तर्क मात्र हो। राज्यलाई तिर्ने बुझाउने सम्बन्धमा कानूनसम्मत ढंगबाट कर कार्यालयले निर्धारण गरेको करको दायित्वबाट कोही कसैले उन्मुक्ति पाउने अवस्था रहँदैन। प्रस्तुत करदाताका सम्बन्धमा कार्यालयबाट सम्मानित अदालतको आदेश कार्यान्वयनका सिलसिलामा राज्यसँग निहित Taxing Power को कानूनी, न्यायोचित र विवेकसम्मत प्रयोग मात्र गरिएको हो। सम्मानित अदालतले कर निर्धारणका लागि कार्यालयलाई कानूनसम्मत कर निर्धारण गर्नका लागि निर्देश गरे अनुरूप यस कार्यालयबाट

विपक्षी करदाता उपर कानूनतः हुन आउने करको गणना गरी दाखिलाका लागि पत्राचार भए गरेको अवस्था हो।

१९. आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९६ को उपदफा १ मा प्रत्येक व्यक्तिले आय वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्रमा दफा ९७, ९८ र १०० को अधिनमा रही सो वर्षको आय विवरण विभागले तोकेको स्थानमा दाखिला गर्नुपर्नेछ भन्ने व्यवस्था रहेको छ। त्यसैगरी आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९७ मा आय विवरण दाखिला गर्ने नपर्ने व्यक्तिको व्यवस्था छ भने ऐ. दफा ९८ मा आय विवरण दाखिला गर्ने म्याद थपको व्यवस्था छ। दफा ९८ मा भएको व्यवस्था अनुसार विभागले एकै पटक तथा पटक पटक गरी बढीमा तीन महिनासम्म आय विवरण पेश गर्ने म्याद थप गर्न सक्नेछ भन्ने व्यवस्था रहेको छ। प्रस्तुत करदाताको शेयर खरिद विक्रीको कारोबार भएको मिति २०७२।१२।२९ आ.ब. २०७२।०७३ मा पर्ने हुँदा करदाताको आय वर्ष २०७२।०७३ नै हुन जान्छ। आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९६ मा भएको व्यवस्था अनुसार करदाताले उक्त कारोबारको विवरण २०७३ असोज मसान्तसम्ममा कार्यालयमा दाखिला गर्नुपर्ने हुन्छ। करदाताले आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९८ बमोजिम आय विवरण दाखिलाको लागि म्याद थपको निवेदन नदिएको हुँदा करदाताको, आय विवरण दाखिला गर्नुपर्ने म्याद नै २०७३ असोज मसान्तसम्म हुन जान्छ। २०७३ असोज मसान्त सम्ममा नै दाखिला गर्नुपर्ने पुँजीगत लाभकरको विवरण एनसेल प्रा.लि. ले हालसम्म यस कार्यालयमा पेश गरेको अवस्था छैन। आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९५क को उपदफा ९ मा "अग्रिम कर असुल गर्नुपर्ने व्यक्तिले प्रत्येक महिना समाप्त भएको पच्चीस दिनभित्र विभागले तोकेको तरिका र ढाँचामा विभागमा विवरण दाखिला गर्नुपर्नेछ।" भन्ने व्यवस्था भएकोमा करदाताबाट पुँजीगत लाभकर दाखिला सम्बन्धमा उक्त व्यवस्थाको पालनासमेत भएको छैन। तसर्थ करदाता स्वयंले घोषणा गरी आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९६ बमोजिमको विवरण नदिएको हुँदा आयकर ऐन २०५८ को दफा १०१ मा भएको व्यवस्था अनुसार मिति २०७४।३।१३ मा यस कार्यालयबाट टेलिया सोनेरा कम्पनी स्वीडेनको नाममा संशोधित कर निर्धारण भएको थियो। उक्त कर निर्धारणको सम्बन्धमा परेको रिट निवेदनका सम्बन्धमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट मिति २०७५।१०।२३ मा भएको परमादेशको आदेशमा एनसेल प्रा.लि. को नाममा कर निर्धारण गर्नु भन्ने उल्लेख भएबाट यस कार्यालयबाट उक्त परमादेशको आदेश कार्यान्वयनका लागि मिति

[Handwritten signature]

२०७६।१।३ मा एनसेल प्रा.लि. को नाममा आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ बमोजिम गरिएको संशोधित कर निर्धारण कानूनसम्मत छ।

२०. विपक्षी निवेदकले आयकर ऐन २०५८ को दफा १२० बमोजिम लगाईएको शुल्कका सम्बन्धमा प्रश्न उठाएको विषयलाई विश्लेषण गर्न आयकर ऐन, २०५८ को दफा १२० मा भएको व्यवस्थालाई हेर्नुपर्ने हुन्छ। आयकर ऐनको दफा १२० मा "कुनै व्यक्तिले कुनै कुराको सम्बन्धमा विभागमा झुठ्ठा वा भ्रमपूर्ण विवरण दिएमा वा दाखिला गर्नुपर्ने कुनै कुरा वा वस्तुको जानकारी नदिई वा सो विवरणबाट हटाई विवरणमा उल्लिखित जानकारी भ्रमपूर्ण हुन गएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई देहाय बमोजिम शुल्क लाग्नेछ। (क) जानाजानी वा लापरवाहीपूर्ण गरेको नभई भुलबश झुठ्ठा वा भ्रमपूर्ण भएकोमा त्यसबाट हुने घटी कर रकमको पचास प्रतिशत। (ख) जानाजानी वा लापरवाहीपूर्ण गरेको कारणले झुठ्ठा वा भ्रमपूर्ण भएकोमा त्यसबाट हुने घटी कर रकमको एक सय प्रतिशत।" आयकर ऐनको यस दफामा विभागमा दाखिला गरिएको विवरणको परिभाषासमेत दिइएको छ जसअनुसार "विवरण भन्नाले विभागमा वा यस ऐनको बमोजिम कर्तव्य पालना गर्ने सिलसिलामा विभागमा अख्तियार प्राप्त अधिकृतसमक्ष लिखित रूपमा दाखिला गरिएको विवरण र देहाय बमोजिम दाखिला गरिएको विवरण समेतलाई जनाउनेछः- (क) निवेदन, सूचना, विवरण, उजुरी, बयान वा यस ऐन बमोजिम दाखिला गरिएको, तयार पारिएको, दिइएको वा पेश गरिएको अन्य कागजात, (ख) यस ऐनबमोजिम बाहेक विभाग वा विभागका कुनै अधिकृतसमक्ष पेश गरिएको कागजात, (ग) विभाग वा कुनै अधिकृतले कुनै व्यक्तिलाई सोधेको प्रश्नको उत्तर, वा (घ) विवरण दिइने कुराको मनासिव जानकारी भएको कुनै व्यक्तिले कुनै अर्को व्यक्तिमार्फत विभाग वा कुनै अधिकृतलाई दिएको जानकारी। मिति २०७२।१२।२९ मा भएको एनसेल प्रा.लि. को हितको निसर्ग सम्बन्धमा विपक्षी एनसेल प्रा.लि. ले आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९६ तथा ९५क(९) बमोजिम दाखिला गर्नुपर्ने विवरण यस कार्यालयमा दाखिला गरेका छैनन्। नेपालकै ठूलो करदाता भएको दावी गर्ने विपक्षी करदाताले ऐनमा भएको व्यवस्थाको अक्षरसः पालना गर्नुपर्ने अपेक्षा विपरित ऐनमा उल्लिखित अनिवार्य पालना गर्नुपर्ने कर्तव्यसमेत पालना गरेको अवस्था छैन। करदाताले आफैले दाखिला गर्नुपर्ने विवरण दाखिला नगरेको तथा आयकर ऐनको दफा ८३ को प्रयोग गरी शेयर हस्तान्तरण सम्बन्धमा शेयर हस्तान्तरण सम्झौता (SPA), Due Diligence Audit Report, Escrow Agreement, Escrow Account लगायतका कागजातहरु उपलब्ध गराउन विभिन्न मितिमा पत्राचार गरिएकोमा समेत एनसेल प्रा.लि. बाट कुनै पनि विवरण तथा

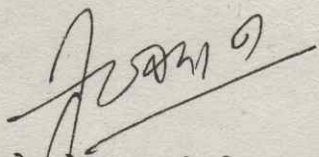
[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

कागजात पेश हुन आएको समेत देखिँदैन। विपक्षी एनसेल प्रा.लि. ले आफ्नो कर दायित्व देखिने कुनै पनि विवरण तथा कागजात यस कार्यालयमा पेश नगरेको हुँदा मिति २०७२।१२।२९ मा भएको कारोबारमा लाग्ने सम्पूर्ण पुँजीगत लाभकर नै घटी हुन गएको छ। यसरी करदाताले विवरण पेश नगरेबाट हुन गएको घटी कर रकममा आयकर ऐनको दफा १२०(क) बमोजिम निर्धारण भएको शुल्क कानूनसम्मत छ।

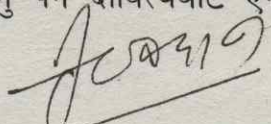
२१. विपक्षी निवेदकले सम्मानित सर्वोच्च अदालतमा दर्ता गराएको रिट नं. ०७४-WF-००१५ को मुद्दा खारेज गर्दा सम्मानित अदालतबाट भएको आदेशमा विपक्षी निवेदकले कर नतिर्नको लागि कस्ता कस्ता क्रियाकलापहरू गरेको थियो भन्ने बारेमा व्यापक विवेचना गरिएको छ। विपक्षी निवेदक सफाहात लिएर नभई बेहोरा छिपाई, कलुषित मनसाय लिई रिट क्षेत्रमा प्रवेश गरेको भनी उल्लिखित रिट सम्मानित सर्वोच्च अदालतको बृहत पूर्ण इजलासबाट खारेज भएबाटै करदाताले करछल्नको लागि अनेकौं प्रयत्न गरेको पुष्टि हुन्छ। यस आधारमा मिति २०७६।१।३ मा प्रस्तुत कार्यालयबाट विपक्षी उपर लगाईएको शुल्क कानूनसम्मत हुनुका साथै माथि उल्लिखित मुद्दा समेतको निरोपणका सन्दर्भमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट उल्लेख गरिएका तथ्यमा आधारित छ।
२२. आयकर ऐन २०५८ को दफा ९४ बमोजिम कर दाखिला गर्नुपर्ने दायित्व भएका जुनसुकै व्यक्तिले आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११८ मा भएको व्यवस्था अनुसार किस्ताबन्दीमा कर दाखिला गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। सोही आधारमा एनसेल प्रा.लि. को हित निसर्ग आयवर्ष २०७२।०७३ मा भएको कारोबार भएकोले आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११८ बमोजिम गरेको व्याजको गणना कानूनसम्मत रहेको छ।
२३. अतः माथिका प्रकरणहरूमा विवेचित अवस्था आधार, कारण, प्रमाण तथा तथ्यगत एवं कानूनी आधारहरूबाट विपक्षी निवेदकले यस कार्यालय समेतलाई विपक्षी बनाई दायर गरेको प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज गरी पाउन सम्मानित अदालतसमक्ष सादर अनुरोध छ भन्ने बेहोराको विपक्षी ठूला करदाता कार्यालयको लिखित जवाफ।
२४. विपक्षी उपर भएको कर निर्धारणको कार्य मेरो एकल निर्णयबाट सम्भव हुने कार्य होइन। कर अधिकृतको कार्य जिम्मेवारी आयकर ऐन लगायतका मूलतः कर प्रशासनसँग सम्बद्ध कानूनी दस्तावेज एवं निजामती सेवाको पदसोपानबाट नियन्त्रित र निर्देशित हुन्छ। प्रस्तुत करदाताका हकमा मबाट कार्यालयको निर्णय कार्यान्वयन गर्ने सवालमा आयकर ऐन, २०५८ मा भएको

[Handwritten signature]

अधिकारको प्रयोग गरी सूचनासम्म जारी गरेको हो। यसरी ऐन प्रदत्त अधिकारका आधारमा आफ्नो कार्यालयको तोकिएको जिम्मेवारीसम्म पुरा गरेको विषयलाई लिएर म समेतलाई प्रस्तुत मुद्दाको विपक्षी कायम गरेको कार्य कानून तथा न्यायका मान्य सिद्धान्तहरू समेतको विपरित रहेकोले विपक्षीको निवेदन जिकिर खारेज गरी म उपरको आरोपबाट फुर्सद दिलाई पाउँ भन्ने बेहोराको विपक्षी अधिकृत ओमप्रकाश भट्टराईको लिखित जवाफ।

२५. यी करदाता एनसेल प्रा.लि. कम्पनी (निवेदक) ले ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०७६।१।३ मा गरिएको कर निर्धारण आदेश आफूहरूले पुँजीगत लाभकर बापत रु. ३९,०६,०६,८४,८१५।७१ दाखिला गर्नु पर्ने नभई आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९५क बमोजिम यस भन्दा अगाडी विभिन्न मितिमा तिरेको रकम १५% कटाई बाँकी रकम १०% मात्र तिर्नुपर्ने हो भनी निवेदनमा जिकिर लिएको सन्दर्भमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतको वृहत पूर्ण इजलासबाट सार्वजनिक सरोकार अन्तर्गत परेको रिट नं. ०७४-WO-०४७५ को मुद्दामा मिति २०७५।१०।२३ मा "दफा ५७ को उपदफा (३) बमोजिम एनसेल प्रा.लि.ले स्वामित्व परिवर्तन अधि र पछिको भागको छुट्टाछुट्टै आय विवरण पेश गरेको अवस्था छ। दफा ५७ ले नियन्त्रण परिवर्तन वारे व्यवस्था गरेको, मिति २०७२।१२।२९ को कारोवारबाट एनसेल प्रा.लि.को नियन्त्रण परिवर्तन भएको र यस्तो परिवर्तन पश्चात एनसेल प्रा.लि.को चल, अचल र लाभ आर्जन गर्ने अनुमतिपत्रमा समेत क्रेता कम्पनी एक्जिप्टा वर्हाड, मलेसियाको हक बन्न गएको देखिँदा दफा २(र) एवं दफा ४०(३)(ड) को व्यवस्थाबाट एनसेल प्रा.लि.ले आफ्नो स्वामित्व निसर्ग गरेको मान्नुपर्ने हुन आयो। निसर्ग पश्चात पनि अनुमति पत्र लगायतका सम्पत्तिहरू एनसेल प्रा.लि.संगै रहेको कारण यो निसर्ग प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष प्रकृतिको देखिन्छ। त्यसैले यसलाई दफा ४१ बमोजिम सम्पत्ति वा दायित्वको थमौती सहितको निसर्ग (Disposal with retention of asset or deemed disposal) रहेछ भनि मान्नु पर्ने हुन आयो। दफा ४१ ले दफा ४० को उपदफा (३) को देहाय (ड) को अवस्थामा स्वामित्व वा दायित्व निसर्ग भएको मानिने व्यवस्था गरेको र देहाय (क)(१) अनुसार यस्तोमा सो व्यक्तिलाई निसर्गबाट निसर्गको समयमा बजार मुल्य बराबरको रकम प्राप्त भएको मानिनेछ भन्ने व्यवस्था रहेको अवस्था छ। दफा ४०(३)(ड) र दफा ४१ को सम्बन्ध दफा ५७(१) संग रहेको समेतबाट ऐनको दफा ५७(१) बमोजिम स्वामित्व परिवर्तन भएको अवस्थामा एनसेल प्रा.लि.ले सम्पत्ति निसर्ग गरेको नै मान्नु पर्ने देखियो। यस स्थितिमा सम्पत्तिको निसर्गबाट प्राप्त लाभमा कर तिर्नु पर्ने दायित्वबाट एनसेल प्रा.लि. मुक्त छ भन्न मिल्ने

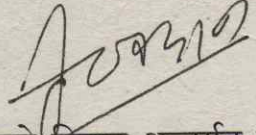

[Handwritten signature]

देखिएन" भनि फैसला भएको पाईन्छ। सम्मानित सर्वोच्च अदालतको वृहत पूर्ण इजलासबाट भएको सो फैसला संविधान अनुसार अन्तिम फैसला भएको र सो फैसलामा विवाद गर्न नपाउने व्यवस्था छ। सम्मानित सर्वोच्च अदालतको वृहत पूर्ण इजलासबाट भएको सो फैसला अनुसार पनि विदेशमा बसेर नेपालमा काम गर्ने, नेपालबाट लाभ कमाउने, विदेशमा बसेर नेपाली निकाय, नेपाल सरकारलाई थाहा जानकारी नै नदिने कर छलि गर्ने, कर नतिर्ने, आफ्नो कारोबारको सम्पूर्ण कागजातहरू लुकाई पेश गर्न आदेश दिँदा समेत पेश नगर्ने र विदेशमा नै बसेर किनवेच गर्ने जस्ता कार्य गरेको अवस्थामा जुन निकाय (कंपनी वा व्यक्ति) ले जुन देशमा र जहाँ व्यवसाय गरेको छ सोही देशमा सोही देशको कानून अनुसार सोही निकायले वा जसले लाभ लिन्छ सोही कंपनीले पुँजीगत लाभकर तिर्नु पर्ने दायित्व हुन्छ भन्ने कुरा स्पष्ट हुन्छ । हिजोको दिनमा Telia company आजको Axiata Investments (UK) Limited ले जुनसुकै देशमा जुनसुकै कम्पनी खडा गरी एनसेल प्रा.लि.मा नियन्त्रण कायम राखी कारोबार गरेको भएतापनि राष्ट्रिय कानून, निहित स्वामित्व एवं खरिद गरी लिनेले विक्रि गर्नेले पुरा गर्नुपर्ने दायित्व वा पुरा नगरेको दायित्व पनि बुझाउनु स्वभाविक दायित्व हुने सिद्धान्त सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट (रिट नं.०७४-WO-०४७५ नं. को मुद्दामा) मिति २०७५।१०।२३ गते भएको परमादेश फैसलामा भैसकेको र सो फैसलालाई निवेदकले स्वीकार गरेको अवस्थामा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९९ र दफा १०० को विषयमा निवेदक पूर्ण जानकार रहेको स्पष्ट छ। सोही विषयमा अव फेरि मौका प्रदान रारी पाउँ भन्नु आयकर ऐनको सर्वथा प्रतिकूल हुन जान्छ। सम्मानित सर्वोच्च अदालतको परमादेश आदेशको अवज्ञा गरी कर नतिर्ने मनसायबाट प्रेरित निवेदकको निवेदन प्रथम दृष्टिमा नै खारेजभागी हुँदा खारेज गरी आयकर ऐन, २०५८ एवं सम्मानित सर्वोच्च अदालतको आदेश बमोजिम ठूला करदाता कार्यालयबाट भएको कर निर्धारण आदेश बमोजिम विपक्षीलाई कर रकम दाखिला गर्नु भनी आदेश गरी पाउन अनुरोध छ।

२६. जहाँसम्म कर निर्धारण आदेशको कारण वा सूचना प्राप्त भएन भन्ने विषय छ सो सम्बन्धमा आयकर ऐन, २०५८ ले स्वयं कर निर्धारणको सिद्धान्तलाई पूर्णतः अंगिकार गरेकोले, कारोबारको गणना गरी विवरण पेश गरी हुने लाभमा विपक्षीले कर बुझाउनु पर्ने स्वतः सिद्ध छ। यसरी कर नबुझाएमा कार्यालयबाट कानून बमोजिम सुनुवाईको मौका प्रदान गरी मिति २०७४।०३।१८ मा भएको कर निर्धारण आदेश बमोजिम रकम नबुझाएसम्म निवेदकको खातामा रहेको रकम रोक्का राख्न दिएको आदेश उपर यिनै निवेदकले सम्मानित सर्वोच्च अदालतमा दिएको रिट नं. ०७४-

[Handwritten signature]

WF-0095 को निवेदन एवं सार्वजनिक सरोकारको विवाद अन्तर्गत परेको निवेदन उपर (रिट नं. 068-WO-0875 को मुद्दामा) सम्मानित सर्वोच्च अदालतको वृहत पूर्ण इजलासबाट मिति 2075।10।23 मा निवेदकको तर्फबाट उपस्थित कानून व्यवसायी समेतबाट भएको बहस, जिकिर र छलफल सुनी व्यापक एवं विस्तृत छलफल र विवेचना भएको विषयमा निवेदकलाई प्रयाप्त जानकारी भएकै छ। यसर्थ सम्मानित अदालतको परमादेशको आदेश बमोजिम भएको कर निर्धारणको जानकारी भएन, सुनुवाई भएन भन्नु कर नतिर्ने, नबुझाउने मनसायबाट प्रेरित छ। यस्तो दृषित मनसायबाट निवेदकले सम्मानित अदालतमा रिट क्षेत्र मार्फत प्रवेश गरेको हुँदा निवेदकको निवेदन खारेजभागी हुँदा खारेज गरी पाउँ।

27. निवेदकले सम्मानित सर्वोच्च अदालतको मिति 2075।10।23 गतेको फैसलामा शुल्क र व्याज लाग्ने भनी बोलेको पाइदैन भनी जिकिर लिएको सम्बन्धमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट भएको फैसलामा एनसेल प्रा.लि.ले मिति 2073।09।26 मा र मिति 2074।02।29 मा पूँजीगत लाभकर अग्रीम रुपमा कूल रकम रु.29,58,50,55,900।- र विलम्ब शुल्क वापत रु. 2,02,62,38,559।- ठूला करदाता कार्यालयमा बुझाई सकेको देखिँदा बुझाई सकेको रकम समेतलाई दृष्टीगत गरी कर निर्धारण र कर असुल उपर गर्ने सम्बन्धमा यो आदेश प्राप्त भएको मितिले 3 महिनाभित्र कानून बमोजिम आवश्यक निर्णय गर्नु गराउनु भनी उल्लेख भएको पाइन्छ। सो फैसलामा उल्लेख भएका "कानून बमोजिम" भन्ने शब्दावलीलाई हेर्दा कर निर्धारण गर्ने कानून आयकर ऐन, 2058 हो भन्ने स्पष्ट हुन्छ र यो ऐनका हरेक दफा, उपदफा सम्मानित सर्वोच्च अदालतको फैसलामा उल्लेख गर्न सम्भव पनि हुँदैन र आवश्यक पनि हुँदैन। कानून बमोजिम भन्ने शब्दले शुल्क, व्याज, जरिवाना आदि के कति र कसरी लगाउने भन्ने अधिकार सो ऐनको अधिनमा रही ठूला करदाता कार्यालयलाई हुने हुँदा ठूला करदाता कार्यालयबाट आयकर ऐन, 2058 ले दिएको अधिकारक्षेत्र र परिधि भित्र रही संशोधित कर निर्धारण गरेको हुँदा निवेदकको निवेदन जिकिर खारेजभागी छ।

28. आयकर ऐन, 2058 को दफा 99 मा भएको व्यवस्था र कर कानूनको सिद्धान्त अनुसार पनि आयकर विवरण जसले कर तिर्ने हो उसले स्वतस्फूर्त रुपमा सम्बन्धित कर कार्यालयमा पेश गर्ने, निजले पेश गरेको आय विवरण छानबीन पश्चात झुठ्ठा भए नपुग कर रकम तिर्न लगाउनु अगाडी पुष्टी गर्ने कागजात माग गर्ने र सोको विश्लेषण गरी कर निर्धारण गर्ने काम सम्बन्धित कार्यालयको हो। प्रस्तुत विवादमा पनि यी निवेदक एनसेल प्रा.लि. ले मिति 2072।12।29 को कारोबार

Handwritten signature

पश्चात ऐनको दफा ५७ को उपदफा (३) बमोजिम आर्थिक वर्ष २०७२।०७३ मा स्वामित्व परिवर्तन अधि र पछिको भागहरुलाई छुट्टाछुट्टै आय वर्ष मानी विवरण पेश गरेको अवस्था विद्यमान रहेको छ। यसरी एनसेल प्रा.लि. कम्पनीले आय विवरण पेश गरि सकेपछि सो कम्पनीसंग ठूला करदाता कार्यालयबाट बजार मूल्य कति हो, ८०% शेयर हस्तान्तरण गरिँदा कुन मूल्यलाई आधार मानी लाभ र दायित्व तय गरी कारोवार गरिएको हो भन्ने कुरा Due diligence audit report, share purchase agreement(SPA) Escrow Agreement, Escrow Amount सम्बन्धी विवरण लगायतका कागजातहरु पटक पटक माग गर्दासमेत उपलब्ध नगराए पछि करदाता कम्पनीले दफा ५७ बमोजिम विवरण साथ पेश गरेको प्रमाणका आधारमा कर निर्धारण गर्ने र थप प्रमाण एवं सूचना प्राप्त हुँदा लाभकर्ताको थप आय पाइएमा जति पटक पनि संशोधित कर निर्धारण गर्न सक्ने व्यवस्था आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ को उपदफा (२) मा भएको हुँदा मिति २०७४।३।१३ मा सो समयमा प्राप्त कागजातको आधारमा विक्री मूल्य रु.१,४४,७८,२५,०६,०००।- कायम गरी सो आधारमा पुँजीगत लाभकर निर्धारण गरेको र सोही आधारमा ठूला करदाता कार्यालयले सम्मानित सर्वोच्च अदालतको मिति २०७५।१०।२३ गते को फैसलामा उल्लेख भए बमोजिम एनसेल प्रा.लि.ले यस भन्दा अगाडि विभिन्न मितिमा तिरेको कर रकम घटाई सोमा शुल्क तथा ब्याज गणना गरी जम्मा रु. ३९,०६,०६,८४, ८१५।७१ मिति २०७६।०१।०३ मा संशोधित कर निर्धारण आदेश भएकोले ऐनको दफा ९९ बमोजिम कर विवरण पेश गर्ने मौकासमेत नदिई गरिएको कर निर्धारण बदर गरी पाउँ भन्ने निवेदन जिकिर झुट्टा एवं दुषित मनसाय पूर्वक दर्ता गराएको हुँदा बदरभागी छ।

२९. आय ऐन, २०५८ को दफा १२०(क) मा कुनै व्यक्तिले कुनै कुराको सम्बन्धमा विभागमा झुट्टा वा भ्रमपूर्ण विवरण दिएमा वा दाखिला गर्नुपर्ने कुरा जानकारी नदिई वा सो विवरणबाट हटाई विवरणमा उल्लिखित जानकारी भुलबश झुट्टा वा भ्रमपूर्ण हुन गएकोमा त्यसबाट हुने घटी कर रकमको पचास प्रतिशत शुल्क लाग्ने व्यवस्था रहेको छ। आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९९ अनुसार करदाता स्वयंले कर निर्धारण गरी विवरणमा उल्लेख गरी कर तिर्नुपर्ने हो, अन्यथा कार्यालयबाट ऐनको दफा १०० तथा १०१ बमोजिम संशोधित कर निर्धारण गरी दायित्व सिर्जना गर्ने व्यवस्था रहेको छ। निवेदकले कर कानूनको परिपालना नगरेको कारणले लगाइएको शुल्क र व्याज आयकर ऐन, २०५८ को व्यवस्था र मर्म अनुसार नै रहेको हुँदा निवेदकको रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने बेहोराको विपक्षी आन्तरिक राजस्व विभागको लिखित जवाफ।

Handwritten signature

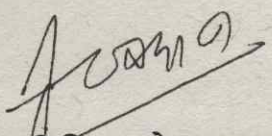
- Joana*
३०. यसमा आ-आफ्नो तर्फबाट पेश गर्नुपर्ने भनी आवश्यक ठानिएका प्रमाण कागजातहरु सहित बहसनोट दुवै पक्षबाट मिति २०७६।४।९ गतेभित्र पेश गर्न लगाई नि.सु. को निम्ति मिति २०७६।४।२१ गतेका दिन नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने यस अदालतको मिति २०७६।३।२२ को आदेश।
३१. उल्लेखित बेहोरा भएको प्रस्तुत रिट निवेदनमा निवेदक एनसेल प्रा.लि. को तर्फबाट उपस्थित विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ताहरु श्री कोमलप्रकाश घिमिरे, श्री देवेन्द्र प्रसाद न्हुछे प्रधान तथा विद्वान अधिवक्ताहरु श्री मदनकुमार डंगोल श्री महेश थापाले ठूला करदाता कार्यालयले मिति ०७६।१।३ मा आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०२ बमोजिमको संशोधित कर निर्धारणको सूचना मेरो पक्ष एनसेल प्रा.लि. लाई दिएको छ। उक्त सूचनामा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट ०७४-WO-०४७५ को रिट निवेदनमा फैसला भएको मिति २०७५।१०।२३ भन्दा अगाडी देखि नै कर तिर्नुपर्ने गरी हिसाब देखाइएको छ। तर मिति २०७५।१०।२३ भन्दा अगाडी एनसेल प्रा.लि.लाई उक्त कर दायित्व नभएको हुँदा सो मिति भन्दा अगाडीको कर दायित्व हुने गरी ठूला करदाता कार्यालयले निर्णय गर्न र सूचना दिन मिल्दैन, फैसलाको पश्चातदर्शी असर नहुने भन्ने ने.का.प. २०५० नि.नं. ४६९७ मा प्रतिपादित सिद्धान्तका आधारमा पनि मिति २०७५।१०।२३ अगाडिको कर दायित्व एनसेल प्रा.लि. लाई लगाउन मिल्ने हुँदैन। साथै ठूला करदाता कार्यालयले मिति २०७६।१।३ मा कर निर्धारण गर्दा मेरो पक्षलाई कुनै सूचना तथा जानकारी नदिई कर निर्धारण गरेकोले प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तको आधारमा पनि उक्त निर्णय त्रुटीपूर्ण छ। कर निर्धारण कानूनी कार्य हो र कानून बमोजिम मात्र कर लगाउन र असूल उपर गर्न सकिन्छ, यस सन्दर्भमा कर कानूनले तोकिएको सम्पूर्ण प्रक्रियागत कार्य पुरा गरेर मात्र कर लगाउनु पर्नेमा ठूला करदाता कार्यालयले एकै पटक आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ बमोजिम संशोधित कर निर्धारण गरी दफा ११७, ११८, ११९ र १२०(क) समेतका आधारमा शुल्क र व्याजसमेत तिर्नुपर्ने गरी दाखिला गर्नुपर्ने जम्मा कर निर्धारण गरेको तर आयकर ऐन, २०५८ को दफा ७४ मा ध्यान नदिएको तथा सोही ऐनको दफा ९५, ९५क लगायत अन्य दफाको ब्यवस्थाको पालना नगरेको अवस्था हुँदा उक्त कर निर्धारण आदेश र सूचना कानूनी रूपमा नै त्रुटीपूर्ण छ। आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ बमोजिम निर्णय गरी दफा १०२ बमोजिम सूचना पठाइएको भनेपनि सो गर्नु अघि पुरा गर्नुपर्ने अन्य दफा बमोजिमका कानूनी प्रक्रिया पुरा गरिएको छैन। सबै कानूनी प्रक्रिया पुरा नगरी एकै पटक दफा १०१ बमोजिम कर

[Handwritten signature]

निर्धारण गरी कर असुल गर्न ठूला करदाता कार्यालयले शुरु गरेको प्रक्रिया Due Process of law को सिद्धान्तको आधारमा समेत त्रुटीपूर्ण छ। आयकर ऐन, २०५८ को दफा ७४ ले करदातालाई दिएको अधिकार करदाताले प्रयोग गर्न नपाउने गरी ठूला करदाता कार्यालयले गरेको कर निर्धारण आदेश आफैमा गम्भिर त्रुटीपूर्ण छ, ठूला करदाता कार्यालयको पत्रले नै एनसेल प्रा.लि.ले कर दायित्व पूरा गरेको भन्ने देखिएको अवस्थामा सर्वोच्च अदालतको मिति २०७५।१०।२३ को फैसला भन्दा अगाडीको कर दायित्व एनसेल प्रा.लि.लाई लगाउन कानून संगत हुँदैन। टेलियालाई निर्धारण भएको कर एनसेल प्रा.लि.ले तिर्नुपर्छ भनेपनि जुन मितिमा फैसला भएको हो त्यो मिति अगाडी एनसेल प्रा.लि.को कर दायित्व थियो भनि कही कतैबाट देखिएको अवस्था छैन। ०७५।१०।२३ को फैसलाले एनसेल प्रा.लि.ले कर तिर्नुपर्ने भनी एन सेलको कर दायित्व देखाउदैमा अब एनसेल प्रा.लि.ले कर कानूनले दिएको अधिकार प्रयोग गर्न तथा कर कानूनले निर्धारण गरेको प्रक्रिया पुरा गरी करा तिर्न पाउँदैन भन्न मिल्दैन सर्वोच्च अदालतको उक्त फैसलाले नै कानून बमोजिम कर निर्धारण र असुल गर्नु भनेको अवस्थामा ठूला करदाता कार्यालयले कानूनी प्रक्रिया पुरा नगरी कर निर्धारण गरेको हुँदा ठूला करदाता कार्यालयले गरेको निर्णय बदर हुनुपर्ने र प्रस्तुत रिट निवेदनमा आदेश जारी हुनुपर्दछ भनि बहस प्रस्तुत गर्नुका साथै सोही बेहोराको बहसनोट समेत प्रस्तुत गर्नुभएको देखियो।

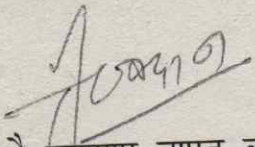
३२. विपक्षी ठूला करदाता कार्यालय समेतका तर्फबाट उपस्थित विद्वान नायव महान्यायाधिवक्ताहरु श्री नारायण पौडेल र श्री विश्वराज कोइराला, एवं विद्वान सहन्यायाधिवक्ता श्री संजिवराज रेग्मी तथा विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले रिट निवेदकले उठाएको प्रस्तुत विवाद वृहत पूर्ण इजलासबाट फैसला भई टुंगिसकेको विषय हो। टेलियाले कर तिर्नुपर्ने गरी कर दायित्व निर्धारण गरेको नमिलेकोले एनसेल प्रा.लि.ले कर तिर्नु पर्छ भनी सर्वोच्च अदालतले व्याख्या गरेको छ। सर्वोच्च अदालतले फैसलामा नै टेलियासोनेरालाई निर्धारण भएको कर नै एनसेल प्रा.लि.ले तिर्नुपर्छ भनेकाले कर कति तिर्नुपर्छ भन्ने बारेमा फैसलामा साँकेतिक रुपमा बोलेको छ। यस्तो अवस्थामा पुनः कर निर्धारण हुन सक्दैन। कर तिर्नुपर्ने प्रयोजनार्थ मिति २०७२।१२।२९ लाई Cut of date मान्नुपर्ने कुरा उक्त फैसलामा नै उल्लेख भएको विषय भएकाले फैसला भएको मिति भन्दा अगाडीको कर तिर्नुपर्दैन भन्ने निवेदकको दावी तर्कसंगत छैन। ०७४-WO-०४७५ नं. को मुद्दामा मिति २०७५।१०।२३ मा फैसला भएको र सो फैसलाले नै मिति २०७२।१२।२९ लाई Cut of date मानेकोले प्रस्तुत मुद्दामा फैसलाको retrospective effect को सिद्धान्त लागु गर्नु सान्दर्भिक

[Handwritten signature]

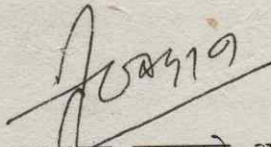
हुँदैन। retrospective effect को विषय फैसलामा मिति उल्लेख नभएको सामान्य अवस्थामा लागू हुने विषय हो। उल्लेखित ०७४-WO-०४७५ नं. को मुद्दामा रिट निवेदक पनि विपक्षी भएको एवं सो मुद्दाको कारवाही र सुनुवाको प्रत्येक चरणमा निजको उपस्थिति रहेकाले प्रस्तुत विषयका सम्बन्धमा रिट निवेदकलाई थाहा जानकारी थिएन भन्न मिल्दैन। प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त अनुसार सम्बन्धित विषयका बारेमा थाहा जानकारी नभएको अवस्थामा मात्र सूचना दिनु पर्ने हुन्छ। मुद्दाको विपक्षको रूपमा नाम उल्लेख भई उक्त ०७४-WO-०४७५ नं. को मुद्दाको सम्पूर्ण प्रक्रियामा सहभागी भई तथ्य र विषयवस्तुका बारेमा यथार्थ जानकारी प्राप्त गरिसकेको रिट निवेदकले सुनुवाईको मौका पाइन भनि प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तको कुरा गर्नुलाई यथार्थ र औचित्यपूर्ण मान्न मिल्दैन। ०७४-WO-०४७५ नं. को मुद्दाको प्रक्रियामा संलग्न भएको रिट निवेदकले फैसला भए पश्चात आफूले तिर्नुपर्ने ठहरेको कर तिरी अदालतको फैसलाको सम्मान गर्नुपर्नेमा सो नगरेकाले ठूला करदाता कार्यालयले फैसला अनुसार कर असूल गर्ने प्रक्रिया शुरु गरी आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ अनुसार निर्णय गरी दफा १०२ अनुसार रिट निवेदकलाई सूचना दिएको कानून सम्मत छ। प्रस्तुत विषयमा रिट निवेदन दिएर निवेदकले सर्वोच्च अदालतको वृहत पूर्ण इजलासको फैसलालाई नै चुनौति दिएको देखिन्छ, फैसला अन्तिमता (doctrine of finality) को सिद्धान्तको आधारमा पनि रिट निवेदकको उक्त कार्यलाई मनासिव मान्न हुँदैन। अदालतको फैसला आफैमा व्याख्या हो, एउटा इजलासले गरेको फैसला र व्याख्यालाई अर्को इजलासले व्याख्या गर्न कानूनसम्मत र सैद्धान्तिक रूपमा समेत मिल्ने हुँदैन। तसर्थ प्रस्तुत विषयमा कर कति तिर्ने, कसले तिर्ने, कसरी तिर्ने र कुन मितिबाट कर दायित्व सिर्जना हुने भन्ने बारेमा उक्त ०७४-WO-०४७५ नं. को फैसलाले नै स्पष्ट रूपमा बोलेको हुँदा रिट जारी हुनुपर्ने अवस्था नै छैन doctrine of finality को सिद्धान्तको आधारमा रिट निवेदन खारेज हुनुपर्दछ भनि बहस प्रस्तुत गर्नुका साथै सोही बेहोराको बहसनोट समेत प्रस्तुत गर्नुभयो।

३३. त्यसैगरी सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०७४ को नियम ४७(२) बमोजिम संलग्न हुन पाउँ भनि निवेदन दिने सुकदेव खत्रीकातर्फबाट उपस्थित हुनुभएका विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री सुरेन्द्र भण्डारीले रिट निवेदक पक्षले बुझाउनु पर्ने कर बुझाएको छैन अदालतले पटक पटक आदेश जारी गर्दा पनि बुझाउनु पर्ने Document हरू समेत नबुझाएको अवस्था छ। प्रस्तुत रिट निवेदनको आधारमा अदालतले मुद्दाको तथ्य भित्र पसी कती कर तिर्ने भनि निर्णय दिन मिल्दैन। कर बुझाउने दायित्वलाई रिट निवेदकले पूर्णतः अस्वीकार गरेको छैन। कर बुझाउने कुरा स्वीकार

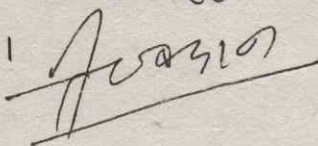
गरिसकेपछि उक्त बुझाउनु पर्ने कर समयमै नबुझाए वापत लाग्ने शुल्क व्याजसमेत बुझाउनुपर्ने हुन्छ। रिट निवेदक सफा हात लिएर अदालत प्रवेश गरेको नदेखिँदा प्रस्तुत मुद्दामा रिट जारी गर्नु हुँदैन। मिति २०७५।१०।२३ को फैसलाबाट नै कर निर्धारण भइसकेको हुँदा अब पुनः कर निर्धारण गर्न मिल्दैन। कर निर्धारण भइसकेको विषय भएकोले ठूला करदाता कार्यालयले आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ बमोजिम संशोधित कर निर्धारण गरी १०२ बमोजिम सूचनासमेत निवेदकलाई दिई सकेको हुँदा निवेदकले आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११४, ११५ र ११६ को प्रक्रिया मार्फत साधारण उपचारको बाटो अवलम्बन गरी यस अदालत आउन सक्नेमा रिट क्षेत्रमार्फत आएकोसमेत मिलेको नहुँदा रिट खारेज हुनुपर्दछ भनि बहस प्रस्तुत गर्नु भयो।

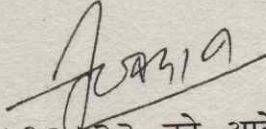
३४. निवेदक र विपक्षी तर्फबाट प्रस्तुत भएको बहस सुनी पेश भएका बहस नोट तथा मिसिल संलग्न कागजात हेरी अध्ययन गर्दा, यस अदालतको मिति २०७५।१०।२३ को आदेशानुसार निवेदकका नाममा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९९ बमोजिम कर निर्धारण हुनुपर्नेमा विपक्ष ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०७६।१।३ गते आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ बमोजिम रु. ३९,०६,०६,८४,८१५,७११- दाखिल गर्नुपर्ने बाँकी कर ठहर गरी संशोधित कर निर्धारण गर्ने निर्णय भएकोले ऐनको दफा १०२ बमोजिम सूचना गरिएको भन्ने बेहोराको मिति २०७६।१।३ को पत्र प्राप्त भएको, सो कर निर्धारणको सूचना मिति २०७५।१०।२३ को आदेश विपरित कानूनी आधार र कारण बिना शुल्क र व्याजका नाममा थप कर दायित्व वहन गराएको पत्र संविधानको धारा ११५(१) समेत विपरित छ, अदालतको आदेशबाट कर दायित्व कस उपर रहने भन्ने सम्मको विवाद निरोपण भएपश्चात मात्र निवेदकले विवरण बुझाउनु पर्ने अवस्था उत्पन्न भएकोमा उक्त मौका नै नदिई दफा १०१ अन्तर्गत संशोधित कर निर्धारण गरिएको प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त प्रतिकूल छ, सम्मानित सर्वोच्च अदालतको आदेशमा उल्लेखित कानूनी व्यवस्थाको हेक्का नराखी कानूनबमोजिम सही रूपमा कर निर्धारण हुन नसकेको भन्ने उल्लेख गरेबाट नै विपक्ष कार्यालयले सहि किसिमबाट कर निर्धारण नगरेको कारणले निवेदकले शुल्क र व्याजको थप दायित्व वहन गर्नुपर्ने होइन। विपक्षी कार्यालयले निवेदकलाई मिति २०७३।१।१३, २०७३।१।२१ र २०७३।१२।२१ मा पत्र लेखेअनुसार ऐनको दफा ९५क अनुसारको अग्रिम कर तिरे बुझाएकोले विपक्षी कार्यालयले निवेदकलाई उक्त शेयर खरिद विक्री कारोबारसँग सम्बन्धित आफ्नो दायित्व पूरा गरेको भनी मिति २०७४।२।२१ गते प्रमाणित गरिसकेको अवस्थामा विवरण नबुझाएको झुठ्ठा र त्रुटिपूर्ण विवरण बुझाएको वा कर

नतिरेको भनी दफा १२०(क) बमोजिम थप भार लगाउने अधिकार छैन। अदालतको आदेश पश्चात मात्र निवेदकको नाममा कर निर्धारण हुने अवस्था सिर्जना भएको हुनाले सो भन्दा अगावै देखिको शुल्क व्याज लाग्न सक्ने अवस्था नभएको र अदालतको आदेशले पनि सो नभनेको के कति कारणले ऐनको दफा ११७(१)(क), ११७(१)(ग), ११८, ११९ र १२०(क) अनुसार शुल्क व्याज लगाएको नखुलाई कर निर्धारण गरेउपर चित्त नबुझेमा उजूरी गर्ने समय स्थान र तरिकासमेत नखुलाई हचुवा रूपमा विपक्षहरुबाट गरिएको टिप्पणी आदेश, निर्णय लगायतका सम्पूर्ण काम कारवाहीहरु बदर गरि बाँकी १० प्रतिशत लाभकर मात्र निर्धारण गर्नु भन्ने समेत आदेश गरी पाउँ भन्ने निवेदन जिकिर रहेको छ।

३५. निवेदक करदाताको हकमा कार्यालयको निर्णय कार्यान्वयन गर्ने सवालमा आयकर ऐन, २०५८ बमोजिम सूचना सम्म जारी गरेको, कार्यालयको तोकिएको जिम्मेवारी पुरा गरेको विषयलाई लिएर विपक्ष कायम गरेको कार्य कानून तथा न्यायका मान्य सिद्धान्तहरु समेतको विपरित हुँदा निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने ठूला करदाता कार्यालय ललितपुरको कर अधिकृतको लिखित जवाफ तथा सम्मानित सर्वोच्च अदालतको मिति २०७५।१०।२३ को आदेश बमोजिम मिति २०७४।३।१३ मा टेलिया सोनेरा स्वीडेनको नाममा निर्धारण भएको कर, उक्त कर निर्धारणका क्रममा लिइएका आधार र कारणहरु समेतलाई विचार गरी एनसेल. प्रा.लि. को नाममा मिति २०७६।१।३ मा कर निर्धारण गरिएको, उल्लेखित कर रकम नयाँ नभई टेलिया सोनेरा कम्पनीको नाममा निर्धारण भएकै कर रकम भएको, जुन आय वर्षमा शेयर खरिद विक्री कारोबार भएको हो कर तिर्ने अवधि पनि सोही वर्षमा पर्ने हुँदा ऐनको दफा ११७, ११८ तथा ११९ बमोजिमको शुल्क तथा व्याज स्वतः लाग्ने हो, मिति २०७२।१२।२९ मा भएको एनसेल प्रा.लि. को हितको निसर्ग सम्बन्धमा विपक्षी एनसेल प्रा.लि.ले आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९६ तथा ९५क(९) बमोजिम दाखिल गर्नुपर्ने विवरण कार्यलयमा दाखिल नगरी आफ्नो कर्तव्य पालना नगरेको र ऐनको दफा ८३ बमोजिम शेयर हस्तान्तरण सम्बन्धी कागजातहरु उपलब्ध गराउन विभिन्न मितिमा पत्राचार गरिएकोमा समेत कुनै विवरण तथा कागजात पेश नगरेबाट सम्पूर्ण पुँजीगत लाभ कर नै घटी हुन गएको हुँदा ऐनको दफा १२०(क) बमोजिम निर्धारण भएको शुल्क पनि कानूनसम्मत भएकोले रिट निवेदन खारेज हुनुपर्दछ भन्ने समेत ठूला करदाता कार्यालयको लिखित जवाफ पर्न आएको देखियो।

३६. यसप्रकार यस अदालतको मिति २०७५।१०।२३ को आदेशले नै विपक्ष निवेदकको कर दायित्व स्थापित भइसकेको अवस्थामा अब फेरि मौका प्रदान गरी पाउँ भन्नु आयकर ऐनको प्रतिकूल हुने, यी निवेदकतर्फकै कानून व्यवसायी समेतबाट भएको बहस जिकिर र छलफल सुनी व्यापक एवं विस्तृत छलफल र विवेचना भएको विषयमा सुनुवाई भएन भन्नु कर नतिर्ने नबुझाउने मनसाय मात्र हो आदेश मै कानून बमोजिम आवश्यक निर्णय गर्नु गराउनु भनी उल्लेख भएकोले ऐनको अधिनमा रही ठूला करदाता कार्यालयले शुल्क व्याज जरिवाना निर्धारण गर्न सक्ने नै हुँदा निवेदन खारेजभागी छ भन्ने समेत विपक्षी मध्येका आन्तरिक राजस्व विभागको तर्फबाट लिखित जवाफ पर्न आएको छ।

३७. उपरोक्त बमोजिम दुवै पक्षका कानून व्यवसायीहरूको बहस जिकिर सुनी मिसिलसमेत अध्ययन गर्दा प्रस्तुत रिट निवेदनमा निम्न प्रश्नहरूका सम्बन्धमा निरोपण गर्नुपर्ने देखियो:

क. प्रस्तुत रिट निवेदन फैसलाको अन्तिमताको सिद्धान्त विपरित छ छैन?

ख. कर निर्धारण आदेशका सम्बन्धमा असाधारण अधिकारक्षेत्र आकर्षित हुन सक्छ सक्दैन?

ग. ठूला करदाता कार्यालयबाट भएको मिति २०७६।१।३ को कर निर्धारण आदेश यस अदालतको मिति २०७५।१०।२३ को आदेशमा भनिए अनुसार कानून बमोजिम भएको छ छैन?

घ. निवेदकको माग बमोजिमको आदेश जारी हुनुपर्ने हो होइन?

३८. उपरोक्त बमोजिम पहिलो प्रश्नका सम्बन्धमा हेर्दा, प्रस्तुत निवेदनमा विपक्षी कार्यालयका तर्फबाट बहसको क्रममा फैसलाको अन्तिमताको सिद्धान्त विपरितको निवेदन भएको र अदालतको आदेश कार्यान्वयनको लागि कर निर्धारण भएको हुँदा सुनुवाईको मौका र पुनरावेदनको सूचना दिनुपर्ने होइन भन्ने समेतको बहस जिकिर तथा बहस नोट पेश भएको देखियो। यस अदालतको वृहत पूर्ण इजलासबाट भएको मिति २०७५।१०।२३ को आदेश अन्तिम भएकोमा विवाद नै छैन। उक्त आदेशमा बोलिएको विषयमा पुनः निवेदन लाग्न सक्ने र पुनर्विचार हुन सक्ने अवस्था नै हुँदैन। प्रस्तुत निवेदन सोही पूर्व आदेश भइसकेको विषयको सन्दर्भमा नै परेको हो होइन? भन्ने सम्बन्धमा सर्वप्रथम विचार गर्नुपर्ने हुन आउँछ।

३९. उल्लेखित यस अदालतको मिति २०७५।१०।२३ को आदेश सार्वजनिक सरोकारको विषयमा निवेदक द्वारिकानाथ ढुंगेलसमेत भएको ०७४-WO-०४७५ को परमादेश समेतको रिट निवेदनमा

J. S. 410

भएको देखिन्छ। सो रिट निवेदन ठूला करदाता कार्यालयबाट एनसेल प्रा.लि.को ८० प्रतिशत शेयर लगायतका हितहरु एनसेल प्रा.लि.मा नै निहित स्वामित्व रहेको टेलिया कम्पनी (टेलिया सोनेरा ग्रुप हेड अफिस) स्टकहोम, स्वीडेनले एक्जिज्यटा ग्रुप, मलेसियालाई मिति २०७२।१२।२९ मा विक्री गर्दा भएको लाभमा लाग्ने लाभकर निर्धारण गर्ने सम्बन्धमा टेलिया सोनेरालाई मिति २०७४।३।१३ गते गरेको कर निर्धारण सम्बन्धमा सो कर एनसेल प्रा.लि.बाट नै असूल गर्नुपर्ने भन्ने समेतको जिकिर लिई ठूला करदाता कार्यालय, एनसेल प्रा.लि. समेतलाई विपक्षी बनाई दायर भएको देखिन्छ।

४०. सो निवेदनमा लिखित जवाफ लगाउने क्रममा ठूला करदाता कार्यालयसमेतले उक्त कर निर्धारण आयकर ऐन, २०५८ को दफा ३५ बमोजिम पुनः चारित्रिकरण गरी निहित स्वामित्वकर्ता वास्तविक टेलिया सोनेरा स्वीडेनलाई गरिएको हो भन्ने समेत उल्लेख भएको पाइयो। उक्त निवेदनमा मिति २०७२।१२।२९ को कारोबारमा पूँजीगत लाभकर लाग्ने हो वा होइन? लाग्ने भए सो कर तिर्नुपर्ने दायित्व कसको हो? भन्ने निर्णय दिनुपर्ने प्रश्न उपस्थित भै निर्णय गर्दा उक्त कारोबार मध्यस्थ निकाय मार्फत एनसेल प्रा.लि.मा निहित स्वामित्वको निसर्ग भएको निष्कर्ष निकाल्दै विद्यमान कानूनी व्यवस्थाहरुबारे हेक्का नराखिँदा कानून बमोजिम सही किसिमबाट कर निर्धारण हुन सकेको पाइएन भन्ने प्रतिक्रियाका साथ लाभकर बुझाउने दायित्व एनसेल प्रा.लि. र सो कम्पनिको प्रभावकारी व्यवस्थापन र नियन्त्रण गर्ने एक्जिज्यटा वर्हाड मलेसिया समेतको भएकोले एनसेल प्रा.लि.लाई उक्त कर लाग्ने भन्ने निर्णय भएको छ। अतः उल्लेखित ८० प्रतिशत शेयर विक्री वापतको लाभकर निवेदक कम्पनी एनसेल प्रा.लि.ले तिर्नु बुझाउनु पर्ने तथ्यको विवाद समाप्त भइसकेको छ। प्रस्तुत रिट निवेदन उल्लेखित आदेश भएपछि ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०७६।१।३ मा भएको कर निर्धारण आदेश यस अदालतको आदेशको पूर्ण पालना एवं कानूनी प्रकृया समेत पूरा नगरी भएको र शुल्क एवं व्याजहरु समेत लगाएको मिलेन भन्ने सम्म जिकिर लिई परेको र लाभकर तिर्नु बुझाउनु पर्ने कुरामा रिट निवेदक एनसेल प्रा.लि. ले इन्कार नगरी स्वीकारेकै देखिएबाट प्रस्तुत रिट निवेदन फैसलाको अन्तिमताको सिद्धान्त विपरित छ भन्ने प्रत्यर्थाहरुको जिकिरसँग सहमत हुन सकिएन।

४१. कर निर्धारण आदेशका सम्बन्धमा असाधारण अधिकारक्षेत्र आकर्षित हुन सक्ने नसक्ने भन्ने दोश्रो प्रश्नका सम्बन्धमा विचार गर्दा, सामान्यतः यस्तो आदेश उपर रिट क्षेत्र आकर्षित हुँदैन, कानूनी बाटो नै अबलम्बन गर्नु पर्ने हुन्छ। कर निर्धारण र असुलीको सम्बन्धमा भएका निर्णयहरु उपर

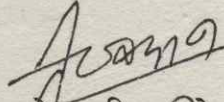
J. S. 419

[Handwritten signature]

कानूनी उपचारको लागि आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११४ र ऐ. ऐनको दफा ११५ बमोजिम प्रशासकीय पुनरावलोकनको निवेदन दिन सकिने ब्यबस्था गरिएको छ । दफा ११५ बमोजिम बिभागमा दिएको निवेदन उपरको निर्णयमा चित्त नबुझे सो उपर राजस्व न्यायधिकरणमा पुनरावेदन दिनु पर्ने हुन्छ । कर अधिकारीले कानूनले तोकेको सबै प्रकृया र कार्यबिधी अक्षरस पालना गरेर गरेको निर्णय उपर रिट क्षेत्र आकर्षित नभै कानूनी मार्ग नै अवलम्बन गर्नु पर्दछ । त्यस बाहेक कानून तथा प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तको ठाडो उल्लंघन भएको अवस्थामा भने प्रभावकारी उपचारको लागि रिट क्षेत्र नै आकर्षित हुन्छ । यस सम्बन्धमा यस अदालतबाट विभिन्न रिट निवेदनहरुमा सिद्धान्त प्रतिपादन भइरहेको पनि पाइन्छ, त्यसमध्ये केही यसप्रकार रहेका छन्:-

- कानून विपरित गएर निर्णय गरिन्छ र निर्णयकारीका निर्णयमा कुनै कानूनी प्रश्नमा विवाद रहेको देखिन्छ भने त्यस्तो कानूनी प्रश्नको निराकरण रिट क्षेत्रबाट नहुने भन्न नमिल्ने (बिकास आयोजना सेवा केन्द्र वि. अर्थ मन्त्रालयसमेत, उत्प्रेषण, ने.का.प. २०७१, अंक ४ नि.नं. ९१४३, पृ. ४२२)
- न्यायिक वा अर्धन्यायिक अधिकारीको निर्णय वा आदेश अधिकारक्षेत्र विहिन छ वा निजले प्रयोग गरेको कानून नै संविधानसम्मत छैन वा अधिकारै नभएको निकायले अधिकारक्षेत्र ग्रहण गरेको छ अथवा प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त वा कानून विपरित मर्का पर्ने पक्षलाई प्रतिवाद गर्ने मौका नै नदिई निर्णय भएको छ भन्ने जिकिर लिएर सम्बन्धित पक्ष त्यसको उपचारको लागि यस अदालतको असाधारण अधिकारमा आएको छ र निजको जिकिर उचित देखिन्छ भने त्यस अवस्थामा निजलाई यस अदालतले निश्चय नै मद्दत गर्न सक्दछ र गर्नुपर्छ । त्यस्तो निर्णय कानूनको दृष्टिमा शून्य सरह हुने हुनाले तत्सम्बन्धमा पुनरावेदन वा अन्य कानूनी उपचारको कुनै अर्थ नहुने (प्रदिप कुमार अग्रवाल वि. कर कार्यालय मोरङ समेत, उत्प्रेषण, ने.का.प. २०५२ अंक ७ नि.नं. ६०३२)
- "यस अदालतको ७ सदस्यीय पूर्ण इजलासबाट निवेदक प्रदिपकुमार अग्रवालको मुद्दामा प्रतिपादित सिद्धान्त अनुसार अन्य वैकल्पिक उपचार भएपनि अपवादात्मक अवस्थामा जस्तो न्यायिक वा अर्धन्यायिक अधिकारीको निर्णय वा आदेश अधिकारक्षेत्र विहिन छ वा निजले प्रयोग गरेको कानून संविधानसम्मत छैन वा अधिकारै नभएको निकायले अधिकारक्षेत्र ग्रहण गरेको छ वा प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त विपरित प्रतिवाद गर्ने मौका

[Handwritten signature]

नदिई निर्णय भएको अवस्था विद्यमान रहँदा रिट निवेदन लाग्ने सक्ने भन्ने सिद्धान्त अनुसार प्रस्तुत रिट निवेदनमा प्रवेश गर्न मिल्ने अवस्था देखियो" (मानबहादुर सुनार वि. कर कार्यालय महेन्द्रनगर कञ्चनपुर, उत्प्रेषणमिश्रित परमादेश, ने.का.प. २०५८ अंक ३, ४, नि.नं. ६९८४)

४२. उपरोक्त बमोजिम यस अदालतबाट प्रतिपादित सिद्धान्तहरूको परिप्रेक्ष्यमा हेर्दा मिति २०७६।१।३ को कर निर्धारण आदेश गर्दा पनि प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तको पालना गरिएको अवस्था छैन भने आयकर ऐनको समेत अनुसरण भएको अवस्था नहुनुका साथै कानूनी प्रश्नको बिबाद समेत संलग्न रहेको देखिँदा असाधारण अधिकारक्षेत्र आकर्षित हुन सक्ने होइन भन्ने जिकिरसँग पनि सहमत हुन सकिएन।
४३. अब ठूला करदाता कार्यालयको आदेश यस अदालतको आदेश अनुसार कानून बमोजिम भएको छैन भन्ने तेश्रो प्रश्नका सम्बन्धमा विचार गर्दा, नेपालको संबिधानको धारा ११५(१) मा "कानून बमोजिम बाहेक कुनै कर लगाइने र उठाइने छैन" भन्ने व्यवस्था रहेको छ । यो धाराको प्रावधानले कुनै पनि व्यक्ति कम्पनी एवं संस्था उपर कानूनले तोकेको प्रकृया पुरा गरेर कानून बमोजिम नै कर निर्धारण गर्नु पर्छ भन्ने हो । कर निर्धारण गर्दा कानूनको प्रकृया पुरा हुनुको साथै निर्धारण पनि कानूनले तोकेको सबै सर्तहरूको पालन गरेर नै गर्नु पर्छ । कर निर्धारण पूर्णतः न्यायोचित आधारमा नै गर्नु पर्ने हुन्छ । न्यायोचित आधारले कानूनी एवं सबै न्यायीक प्रकृत्यालाई समेत समेट्दछ । न्यायिक प्रकृत्या भित्र प्रमाणहरूको संकलन मुल्याकन र सुनवाईको प्रकृत्यासमेत पर्दछ । आयकर ऐन २०५८ को दफा १०१ को उपदफा (१) र (२) मा दफा ९९ र १०० बमोजिम कर निर्धारण गर्दा र ऐ. दफा १०१ बमोजिम संसोधित कर निर्धारण गर्दा पनि न्यायोचित आधारमा गर्नु पर्छ भनेको छ । कर निर्धारण गर्दा लिनु पर्ने न्यायोचित आधार भित्र व्यक्तिलाई त्यस सम्बन्धमा आफ्ना सबै सबुद प्रमाण एवं आफ्नो सफाई पेश गर्ने मौका प्रदान गर्नु हो भने अर्को तर्फ व्यक्तिले त्यसरी पेश गरेको सबुत प्रमाणहरूलाई हेरी केलाई मुल्याकन गरी आधार र कारणहरू खुलाएर कर निर्धारणको निर्णय गर्नु पर्छ भन्ने हो ।
४४. यस परिप्रेक्ष्यमा जहाँसम्म अदालतको आदेश बमोजिम प्रकृत्या पुन्याई कर निर्धारण गरिएन भन्ने निवेदन जिकिर छ सो सम्बन्धमा हेर्दा, यस अदालतको मिति २०७५।१०।२३ को आदेशमा मिति २०७४।३।१३ को कर निर्धारण आदेशमा उल्लेखित कर एनसेल प्रा.लि.लाई लाग्ने भन्दै "उक्त आदेशमा उल्लेखित आधार र कारणहरू समेत हेरी र एनसेल प्रा.लि.ले मिति

[Handwritten Signature]

२०७३।१।२६ र २०७४।२।२१ मा पुँजीगत लाभकर वापत अग्रिम रुपमा कुल रु. २१,५४,८०,५५,९००।- र विलम्ब शुल्क वापत रु. २,०२,६२,३४,८५१।- ठूला करदाता कार्यालयमा बुझाई सकेको देखिँदा बुझाई सकेको रकम समेतलाई दृष्टिगत गरी कर निर्धारण र कर असूल उपर गर्ने सम्बन्धमा यो आदेश प्राप्त भएको मितिले ३ महिनाभित्र कानून बमोजिम आवश्यक निर्णय गर्नु गराउनु" भन्ने समेत बेहोराको परमादेश भएको देखियो।

४५. उक्त आदेश अनुसार ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०७६।१।३ गते ऐनको दफा १०२ बमोजिम संशोधित कर निर्धारणको सूचना निवेदक कम्पनीलाई दिएको देखिन्छ। उक्त सूचनामा संशोधित कर निर्धारण गर्नुपर्ने आधार र कारणहरूमा यस अदालतबाट मिति २०७५।१०।२३ मा भएको आदेशमा उल्लेखित बेहोराहरू नै लेखी मिति २०७४।३।१३ मा भएको कर निर्धारण आदेशमा लगाए बमोजिमको व्याज शुल्क समेत २०७६ वैशाख महिनासम्मको हिसाब गरी निर्धारण गरेको पाइयो।
४६. प्रस्तुत कर विवाद सन्दर्भमा आफूलाई सुनुवाईको मौका नै नदिई विवरण पेश नै नगराई भएको कर निर्धारण आदेश कानून र यस अदालतको आदेश समेतको विपरित भयो भन्ने निवेदन जिकिरका सम्बन्धमा विचार गर्दा, एनसेल प्रा.लि. उपरको प्रस्तुत कर निर्धारण आदेश आयकर ऐन २०५८ को व्यवस्था बमोजिम नियमित प्रकृत्यामा नभएकोमा विवाद छैन। करदाता टेलिया सोनेरा कम्पनीलाई ऐनको व्यवस्था बमोजिम पटक पटक सूचना दिई एक पटक ठूला करदाता कार्यालयबाट कर निर्धारण भइसकेको अवस्थामा सार्वजनिक सरोकारको विषयमा यस अदालतले असाधारण अधिकार क्षेत्र ग्रहण गरी कर असूल गर्ने कार्यालयबाट कायम गरेको करदातालाई परिवर्तन गरी निवेदक कम्पनीको दायित्व स्थापित गरिदिएको हो। साथै यसमा निर्धारण भएको करको विषयवस्तु पनि कम्पनीको समुच्चा कर निर्धारणको विषय नभई शेयर होल्डर कम्पनीले आफ्नो हित निसर्ग गरे वापत प्राप्त गरेको लाभको लाभकर सम्बन्धी मात्र हो। सो लाभका सम्बन्धमा पनि तत्कालको बजार मूल्यको आधारमा ठूला करदाता कार्यालयबाट अघिल्लो कर निर्धारण आदेशबाट नै लाभ रकम निश्चित भएको र यस अदालतको आदेशले पनि त्यसलाई मान्यता दिइसकेको अवस्था छ भने निवेदक कम्पनीले पनि सोही लाभमा लाग्ने लाभकरको आयकर ऐन २०५८ को दफा ९५क बमोजिम अग्रिम कर दाखिल गरी स्वीकारी सकेको छ। साथै आफूले १५ प्रतिशत लाभकर अग्रिम रुपमा दाखिल गरी सकेकोले अब बाँकी १० प्रतिशत

[Handwritten Signature]

Handwritten signature

लाभकर रु. १४३६५३७०६००१- मात्र तिर्नुपर्ने भनी निवेदनमै उल्लेख गरेको छ। यस्तो अवस्थामा आय विवरण पेश गर्न लगाउनुपर्ने भन्ने निवेदन जिकिरसँग सहमत हुन सकिएन।

४७. आफूलाई सर्वोच्च अदालतको आदेशबाट मात्र करको दायित्व सृजना भएको हुनाले कारोबार मितिदेखि शुल्क व्याज लगाएको कानून र न्यायसंगत नभएको भन्ने निवेदन जिकिरका सम्बन्धमा विचार गर्दा, मिति २०७२।१२।२९ को शेयर खरिद विक्रीको कारोबारमा टेलिया कम्पनीलाई लागेको लाभकर सर्वोच्च अदालतको मिति २०७५।१०।२३ को आदेशले एनसेल प्रा.लि.लाई लाग्ने भई ठूला करदाता कार्यालयले मिति २०७६।१।३ गते उक्त कर निर्धारण गरेको अवस्था छ। टेलिया सोनेरा कम्पनीलाई मिति २०७४।३।१३ मा निर्धारण भएको करको दायित्व आफूमा सृजना भएको भन्ने जानकारी एनसेल प्रा.ली.ले सर्वोच्च अदालतको मिति २०७५।१०।२३ को आदेश पछि मात्र जानकारी पाए पनि राज्यले आफ्नो कर उठाउन पाउनु पर्ने अधिकार अन्तर्गत मिति २०७२।१२।२९ को शेयर खरिद विक्रीको कारोबार पनि एनसेल प्रा.लि.को प्रयोजनको लागि त्यही दायरा अन्तर्गत पर्न जाने हुन्छ। माथिल्लो अदालतले गरेको आदेश निर्णयको कुनै पनि कानून, तथ्य र विवादको अवस्थालाई स्वभाविक अर्थ र परिणाम आउने गरी स्वभाविक रूपमा नै व्याख्या गर्ने र बुझ्ने गर्नुपर्दछ। त्यस्तोमा स्वभाविक बाहेक अन्य अर्थ हुने गरी व्याख्या गरिनु हुँदैन। यी सामान्य न्यायिक सुझबुझ (Common sense) भित्र नै पर्ने कुरा हुन्। यस आधारमा हेर्दा एनसेल प्रा.लि.लाई पूँजीगत लाभकरको दायित्व मिति २०७२।१२।२९ बाट नै हुन जान्छ भनी सर्वोच्च अदालतको पूर्व आदेशको आधारमा स्वभाविक रूपमा नै अर्थ गर्नुपर्ने हुन्छ।

४८. यसप्रकार उपरोक्त बमोजिमको करको दायित्व सम्बन्धमा यस अदालतको मिति २०७५।१०।२३ को आदेशले कारोबार मिति २०७२।१२।२९ भनी सोही मितिदेखि लागू हुने गरी ठूला करदाता कार्यालयले टेलिया सोनेरालाई लगाएको लाभकर टेलिया सोनेरालाई नलागी एनसेल प्रा.लि.लाई लाग्ने भनी विवाद नै समाप्त गरी सकेको अवस्था छ। सो लाभकर निर्धारण हुनु अगावै निवेदक कम्पनीले अग्रिम कर दाखिल गरी शेयर विक्रीबाट विक्रेतालाई हुने लाभ तथा लाभ करको रकम यकीन गरी सकेका अवस्था हुँदा करको दायित्व कहिलेबाट शुरु हुने वा सर्वोच्च अदालतको मिति २०७५।१०।२३ को आदेश पछि मात्र शुरु हुन्छ भन्ने सम्बन्धमा अझपनि विवाद गरिरहन न्याय र तर्कसंगत हुने देखिँदैन। यसरी करको दायित्व एनसेल प्रा.लि.मा सरेकोमा यस अदालतको आदेश अनुसार जस्ताको त्यस्तै दायित्व सरेनै हो कि होइन? भन्ने

Handwritten signature

Handwritten signature

सम्बन्धमा विचार गर्दा, उक्त मिति २०७५।१०।२३ को आदेशमा विद्यमान कानूनी व्यवस्थाहरू बारे हेक्का नराखिँदा कानून बमोजिम सहि किसिमबाट कर निर्धारण हुन नसकेको भनी ठूला करदाता कार्यालयको कमजोरीलाई इंगित गर्दै "मिति २०७४।३।१३ को कर निर्धारण आदेशमा उल्लेखित आधार र कारणहरू समेत हेरी... बुझाईसकेको रकम समेतलाई दृष्टिगत गरी कर निर्धारण र असुल उपर गर्ने सम्बन्धमा... कानून बमोजिम आवश्यक निर्णय गर्नु गराउनु" भन्ने बेहोरा उल्लेख भएबाट ठूला करदाता कार्यालयका नाममा पुनः आधार र कारण खुलाई कानून बमोजिम कर निर्धारण र असुल गर्ने परामदेश भएको देखियो।

४९. कर निर्धारणको प्रकृया अर्ध न्यायिक निकायको न्यायिक काम र निर्णयको प्रकृतिमा पर्छ। यस्तो कार्यमा सदविवेक र न्यायिक मनको प्रयोग हुन अनिवार्य हुन्छ। यस अन्तर्गत प्रमाण बुझ्ने कागजात र विवरणहरू दाखेल गराउने र आफ्ना भनाई एवं सबूद प्रमाण पेश गर्न मौका दिने जस्ता सबै प्रकृयाहरू पर्दछन्। आयकर ऐन २०५८ को दफा १०० र १०१ मा पनि कर न्यायोचित (Justiciable) आधारमा निर्धारण गर्नुपर्छ भनेको छ। कर निर्धारण गर्दा कर अधिकृतले कानूनी व्यवस्थाको भावना र मर्म अनुकूल हुने गरी निर्धारण गर्नुपर्छ। कर निर्धारण गर्दा न्यायोचित (Justiciable) आधारलाई वास्तविक व्यवहारमै अवलम्बन गर्न सकेको अवस्थामा मात्र कर निर्धारणको कार्यको कानूनी प्रक्रियाले पूर्णता प्राप्त गरेको मानिन जान्छ। तर प्रस्तुत कर माथि विवेचना भएनुसार नियमित रूपमा आयविवरण पेश गरी भएको कर निर्धारण नभई शेयर खरिद विक्रीको एउटै कारोबारबाट भएको निश्चित लाभमा लाग्ने लाभकर भएको र सर्वोच्च अदालतको असाधारण अधिकार क्षेत्रबाट दायित्व सरेको तथा यसलाई निवेदकले पनि स्वीकारिसकेको विशेष एवं विशिष्ट प्रकृतिको भएको हुनाले ऐनको दफा १०१(६) ले व्यवस्था गरेबमोजिम सबूद प्रमाण पेश गराउने लगायतको कार्यविधि दोहोर्न्याइ रहन आवश्यक देखिएन।

५०. अब उपरोक्तानुसार आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११७(१)(क)ग), ११८, ११९ र १२०(क) बमोजिमको शुल्क एवं व्याज कारोबार मितिदेखि लागुपर्ने होइन भन्ने निवेदन जिकिरका सम्बन्धमा विचार गर्दा ऐनको दफा ११७(१)(क) मा "दफा ९५(१) बमोजिम कुनै आय वर्षको आय विवरण दाखिल नगरेमा प्रतिविवरण रु. २०००।- शुल्क लाग्ने" व्यवस्था छ भने दफा ११७(१)(ग) मा ... सो आय वर्षको आयको गणना गर्दा कुनै रकम समावेश गर्नुपर्ने भए त्यस्तो रकम नकटाई कुनै रकम समावेश गर्नुपर्ने भए त्यस्तो रकम समावेश गरी हुने निर्धारण योग्य आयको रकमको शून्य दशमलव एक प्रतिशतले हुने रकम वा एकसय रुपैयाँ प्रतिमहिनामध्ये जुन बढी हुन्छ सो रकम

Handwritten signature

208319

शुल्क लाग्ने" व्यवस्था रहेको पाइन्छ। कारोबार पश्चात विवरण दाखिल नगरे वापत उक्त शुल्क लाग्ने व्यवस्था अनुरूप उक्त शुल्क लगाइएको हुँदा सोलाई अन्यथा मान्न मिल्ने हुँदैन। त्यस्तै ऐनको दफा ११८ मा किस्ताबन्दीमा दाखिल गर्ने कर रकम भन्दा कम हुने गरी बुझाएकोमा व्याज लाग्ने व्यवस्था भएबमोजिम लगाइएको व्याज पनि अन्यथा देखिएन। त्यस्तै ऐनको दफा ११९ मा पनि कर तिर्नुपर्ने मितिसम्म कुनै व्यक्तिले कर दाखिल नगरेमा दाखिल गर्न बाँकी रहेको रकममा दाखिल गर्न बाँकी रहेको अवधि भरको लागि सो व्यक्तिलाई प्रत्येक महिना र महिनाको भागमा सामान्य व्याज दरले व्याज लाग्ने भन्ने व्यवस्था तथा ऐनको दफा २(क ब) मा सामान्य व्याज दर भन्नाले वार्षिक १५ प्रतिशत को व्याज दर सम्झनुपर्ने भन्ने व्यवस्था भए अनुसार व्याज लगाइएको पाइन्छ। टेलियालाई लाग्ने कर एनसेल प्रा.लि.लाई लागेको हुँदा विवादित करको दायित्व कारोबार मिति २०७२।१२।२९ गते नै सृजना भई समयमै कर दाखिल नभए वापत उपरोक्त शुल्क व्याजहरू समेत लाग्ने तथ्यमा विवाद गरिरहनु पर्ने आवश्यकता रहेको छैन। निवेदक कम्पनीले नै मिति २०७३।१।२६ र २०७४।२।२१ मा अग्रिम कर दाखिला गर्दा समेत व्याज पनि बुझाइसकेको अवस्थामा अहिले सो शुल्क र व्याज लाग्नु पर्ने होइन भन्ने निवेदन जिकिरसँग सहमत हुन सकिएन।

५१. त्यसरी नै आयकर ऐन, २०५८ को दफा १२०(क) बमोजिम लगाएको शुल्कका सम्बन्धमा विचार गर्दा, उक्त दफा १२० को संरचना यसप्रकार रहेको छ:

१२०. झुठा वा भ्रमपूर्ण विवरण दाखिला गर्नेलाई शुल्क लाग्ने: कुनै व्यक्तिले कुनै कुराका सम्बन्धमा विभागमा झुठा वा भ्रमपूर्ण विवरण दिएमा वा दाखिला गर्नुपर्ने कुनै कुरा वा वस्तुको जानकारी नदिई वा सो विवरणलाई हटाई विवरणमा उल्लेखित जानकारी भ्रमपूर्ण हुन गएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई देहायबमोजिम शुल्क लाग्नेछ।

क. जानी जानी वा लापरवाही पूर्वक गरेको नभई भूलबस झुठा वा भ्रमपूर्ण हुन गएकोमा त्यसबाट हुने घटी कर रकमको पचास प्रतिशत।

ख. जानी जानी वा लापरवाही गरेको कारणले झुठा वा भ्रमपूर्ण हुन गएकोमा त्यसबाट हुने घटी कर रकमको एक सय प्रतिशत।

५२. उपरोक्त बमोजिम निवेदकलाई लगाइएको ऐनको दफा ११७ देखि १२० सम्मको शुल्क तथा व्याज एउटै परिच्छेद २२ अन्तर्गत व्यवस्था भएको भएतापनि दफा १२० र अन्य दफा बमोजिम लाग्ने शुल्क र व्याजको प्रकृति फरक रहेको देखिन्छ। दफा १२० बाहेक अन्य दफाहरू आय

208319

१०७५१९

विवरण दाखिल नगरेको तथा समयमा कर दाखिल नभएको अवस्थामा आकर्षित हुन्छ भने दफा १२० झुठा वा भ्रमपूर्व विवरण दाखिल गरेबाट कर घटी हुन गएको अवस्थामा आकर्षित हुने देखिन्छ। यस दफाको संरचनाबाटै जानी जानी वा लापरवाही पूर्वक विवरण फरक पारेको तथा भूलवश त्यस्तो हुन गएको आधारमा फरक फरक शुल्क लाग्न जाने अवस्थाले त्यस्तो कार्य फौजदारी कसूरको प्रकृतिको हुने समेतको झलक दिएको देखिन्छ। ऐनका दफा १२४ मा झुठा वा भ्रमपूर्ण विवरण दिनेलाई हुने सजायको व्यवस्था गर्ने क्रममा "कुनै व्यक्तिले त्रिभागमा दिएको कुनै जानकारी वा विवरण जानी जानी वा लापरवाही साथ पेश गरेको कारणले झुठा वा भ्रमपूर्ण भएमा त्यस्तो व्यक्तिले त्यस्तो विषयका सम्बन्धमा कुनै खास कुरा वा विषयको जानकारी विवरणमा उल्लेख नगरिकन हटाई सो विवरण भ्रमपूर्ण हुन गएकोमा त्यस्तो व्यक्तिलाई ४० हजार देखि १ लाख साठी हजार रुपैयाँ सम्म जरिवाना वा ६ महिनादेखि दुई वर्षसम्म कैद वा दुवै सजाय हुने" व्यवस्था समेत भएको पाइन्छ।

५३. यस किसिमको फौजदारी कसूर समेत हुन सक्ने प्रकृतिको दफा प्रयोग गर्दा निवेदकको उक्त विवरण पेश गर्न सक्ने हैसियत रहेको छ छैन? निजले जानी जानी वा लापरवाही पूर्वक वा भूलवस के कसरी विवरण पेश गरे नगरेको? वा फरक पारेको हो? सो तथ्यहरु समेतको विवेचना गरी दफा १२० आकर्षित हुने नहुने के हो? आकर्षित हुने भए १२०(क) वा १२०(ख) मध्ये कुन आकर्षण हुने हो? सोको स्पष्ट आधार र कारण सहित निर्णय गर्नु पर्ने हुन्छ। यस्तो फौजदारी कसूरको झलक दिने प्रकृतिको कार्य व्यवहारमा निर्णय गर्दा प्रमाण कागजातहरु बुझ्ने, पक्षलाई आफ्ना प्रमाणहरु पेश गर्ने पर्याप्त मौका दिने र सोका आधारमा कारण र आधारहरु स्पष्ट रुपमा खुलाई अत्यन्तै सावधानीपूर्वक शुल्क निर्धारण गर्नुपर्ने हुन्छ। ठूला करदाता कार्यालयबाट उपरोक्तानुसारको अवस्था बारे त्यस्तो कुनै विवेचना नगरी शुद्ध एवं सामान्य रुपमा दफा १२०(क) बमोजिम भनी निर्धारण भएको करको पचास प्रतिशत शुल्क लगाएको देखिन्छ। एनसेल प्रा.लि. र टेलिया सोनेरा कम्पनीले मिति २०७२।१२।२९ मा एक्जिज्यटा मलेसियालाई गरेको शेयर खरिद विक्रीको कारोबारसँग सम्बन्धित Due diligence audit report (DDA), Sales & Purchase agreement (SPA) networth Assessment report, escrow agreement & escrow account लगायतका कागजात पेश गर्न भनेकोमा सो नगरेको हुँदा निवेदक सफा हातले प्रवेश नगरेको भनी यस अदालतबाट मिति २०७५।१०।२३ गते निवेदक रेनोल्डस् होल्डिङ्गस् रहेको ०७४-WF-००१५ समेतका निवेदन उपरको आदेशमा उल्लेख गरेको भन्ने आधारमा निवेदकलाई

१०७५१९

John

दफा १२०(क) बमोजिमको शुल्क लगाएको हो भन्ने प्रत्यर्थीहरूको लिखित जवाफ रहेको छ। सो सम्बन्धमा हेर्दा, ठूला करदाता कार्यालयले उक्त कागजहरू पेश गर्न मिति २०७३।२।४ मा एनसेल प्रा.लि. लाई, मिति २०७४।१।११ मा एनसेल प्रा.लि. का प्रबन्ध संचालक Simon john perkins लाई साथै मिति २०७४।१।२० मा टेलिया सोनेरा स्वीडेन र एक्जियटा बर्हाड ग्रुप मलेसियालाई पत्र लेख्दा पनि कुनै कागजात तथा विवरण पेश नभएपछि तत्कालको बजार मूल्यको आधारमा लाभको रकम निर्धारण गरी मिति २०७४।३।१३ गते कर निर्धारण भएको देखिन्छ। अर्कोतिर निवेदक कम्पनी एनसेल प्रा.लि.ले उपरोक्त कर निर्धारण मिति २०७४।३।१३ अगावै उक्त कारोबार वापत मिति २०७३।१।२६ र २०७४।२।२१ मा अग्रिम कर र व्याज समेत बुझाईसकेको र यसरी एनसेल प्रा.लि.ले अग्रिम कर वापत रकम दाखिल गरी आफ्नो दायित्व पूरा गरी सकेको र यस सम्बन्धी करको कुनै पनि दायित्व नरहेको भनी ठूला करदाता कार्यालयले एनसेल प्रा.लि.लाई मिति २०७४।२।२१ मा नै पत्र प्रेषित गरेको अवस्था छ। यस परिप्रेक्ष्यमा निवेदक एनसेल प्रा.लि. कम्पनीले के कुन कागजातका आधारमा कति लाभ रकम उल्लेख गरी मिति २०७३।१।२६ मा अग्रिम कर दाखिला गरेको हो? र के कारणले पुनः मिति २०७४।२।२१ मा नपुग अग्रिम कर दाखिल गराइएको हो? उक्त कम्पनी र निजको पहुँचमा भएको के कुन कागजात के कस्तो नियतले पेश नभएको? र सो नगरेको कारणबाट कर रकम घटी हुन गएको हो? भन्ने सम्बन्धमा आधार र कारण खुलाएर कुनै विवेचना नगरी भएको उक्त पचास प्रतिशत शुल्कको निर्धारण आदेश कानून सम्मत भएको देखिएन। ठूला करदाता कार्यालयले तत्काल देखिएको कागजात प्रमाणको आधारमा कर निर्धारण गरी सके पश्चात थप प्रमाण र सूचना प्राप्त हुँदा लाभकर्तालाई थप आय भएको पाइएमा पुनः कर निर्धारण गर्दै जाने नीति अख्तियार गरेर नै मिति २०७४।३।१३ मा सो समयसम्म प्राप्त कागजातका आधारमा विक्री मूल्य कायम गरेको भन्ने बेहोरा अधिल्लो रिट ०७४-WO-०४७५ को आदेशमा पनि उल्लेख भएको देखिन्छ।

५४. त्यसरी कर निर्धारण गर्ने सम्बन्धमा आयकर ऐन २०५८ को दफा १०१(२) मा संशोधित कर निर्धारणमा पुनः संशोधन गर्न विभागले उपयुक्त ठानेमा न्यायोचित आधारमा जति पटक पनि संशोधन गर्न सकिने व्यवस्था छ भने दफा १०१(३) मा त्यस्तो कर निर्धारण ४ वर्ष भित्र गर्नुपर्ने व्यवस्था गर्नुका साथै जालसाजीले गर्दा कुनै व्यक्तिको कर निर्धारण गलत ढंगबाट भएको रहेछ भने जुनसुकै बखत पनि विभागले त्यस्तो कर निर्धारणमा संशोधन गर्न सक्ने व्यवस्था पनि दफा १०१(४) मा रहेको देखिन्छ। यसरी निवेदकले जानाजानी लापरवाही, जालसाजीपूर्वक वा

John

Handwritten signature

भुलवस गलत विवरण दाखिला गरेको हो? वा आफुसँग वा आफ्नो पहुँचमा भएको कागजातलाई आफुसँग र साथै पहुँचमा पनि नभएको भनी पेश नगरेको हो? सो बारे यथोचित रूपमा उपयुक्त आधार र कारण सहित कुनै तथ्य खुल्न आई सो प्रमाण कागजातबाट पुष्टि हुन आए त्यस बारेमा सम्पूर्ण आधार कारण खुलाई ऐनको दफा १२०(क) अनुसार शुल्क लगाउन पाउने अधिकार ठूला करदाता कार्यालयलाई रहे भएको अवस्थामा ती सबै अवस्था र परिस्थितिको पृष्ठभूमिको सन्दर्भमा कुनै आधार र कारण नखुलाई टेलिया सोनेरालाई कर निर्धारण गर्दा लगाएको दफा १२०(क) बमोजिमको शुल्क नै एनसेललाई पनि जस्ताको तस्तै रूपमा लगाउने गरेको कार्य कानूनसम्मत रहे भएको देखिन आएन।

५५. अब निवेदकको माग बमोजिम आदेश जारी हुनुपर्ने हो वा होइन, भन्ने तर्फ विचार गर्दा प्रारम्भ देखिनै पूँजीगत लाभको सम्बन्धमा कुनै विवरण नै पेश नगरेकोमा ठूला करदाता कार्यालय आफैले पूँजीगत लाभ कायम गरी त्यसको आधारमा कर निर्धारण गर्ने अनि फेरी कार्यालय आफैले नै भुलवस झुठा वा भ्रमपूर्ण विवरण दाखेल गरेको भनी ऐनको दफा १२०(क) बमोजिम शुल्क लगाउने गरेको कार्य नै आफैले कर निर्धारण गर्ने आधार श्रृजना गरी टेकेको तथ्यसँग मेल खाँदैन। त्यसरी शुल्क लगाएको निर्णयमा निवेदकले भूलवस झुठा वा भ्रमपूर्ण एवं गलत विवरण दाखेला गरेको भनी देखिने तथ्य र आधिकारिक प्रमाण सहित यथोचित एवं उपयुक्त आधार र कारण खुलेको पनि देखिदैन। पूँजीगत लाभ कायम गर्दाको समयमा शेयर बजारमा शेयरको सम्बन्धमा तत्काल देखिएका प्रमाणको आधारमा कर निर्धारण गरिएको हुँदा सो मा थप प्रमाण र सूचना प्राप्त हुँदा लाभकर्ताको थप आय भएको पाइएमा पुनः कर निर्धारण गर्दै जाने नीति अख्तियार गरी मिति २०७४।३।१३ मा सो समय सम्म प्राप्त कागजातको आधारमा विक्री मुल्य कायम गरेको भन्ने बेहोरा रिट नं. ०७४-WO-०४७५ को आदेशमा उल्लेख भएको देखिन्छ। सोही अनुसार उक्त शेयर खरिद विक्रीको कारोबारमा त्यसभन्दा बढी लाभ प्राप्त भएको भन्ने कुनै कागजातहरू प्राप्त भै सो मौलिक एवं प्रत्यक्ष प्रमाणबाट पुष्टि हुन आएको अवस्थामा ऐनको दफा १०१ बमोजिम पुनः संशोधित कर निर्धारणको साथै ऐनको दफा १२०(क) बमोजिम शुल्क लगाउने वा लगाउनु नपर्ने अधिकार कार्यालयमा सुरक्षित नै रही रहेको हुँदा उपरोक्तानुसारका सबै पृष्ठभूमी, अवस्था र परिस्थितिलाई समेटेर व्याख्या, विवेचना र विप्लेषण सहितका कुनै आधार र कारण नखुलाई

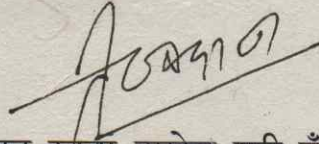
Handwritten signature

20/1/19

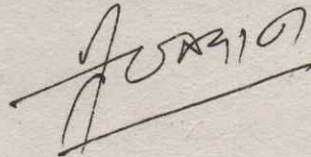
टेलिया सोनेरालाई कर निर्धारण गर्दा लगाएको दफा १२०(क) बमोजिमको शुल्क एनसेल प्रा.लि.लाई पनि टेलिया सोनेरा कै समकक्षमा राखी उक्त कम्पनीलाई जस्ताको तस्तै लगाएको शुल्क कानून विपरित देखियो। यसरी ठूला करदाता कार्यालयले एनसेल प्रा.लि.लाई ऐनको दफा १२०(क) बमोजिम लगाएको शुल्क सम्म कानून सम्मत नदेखिएबाट यस अदालतको पूर्व आदेश बमोजिम ठूलाकरदाता कार्यालयले मिति २०७६।१।३ गते निर्धारण गरेको संशोधित करको रकम रु. ६२,६३,४९,७५,५६६।- मध्ये एनसेल प्रा.लि. ले मिति २०७४।२।२१ सम्म अग्रिम कर कट्टी वापत दाखेल गरेको रकम रु. २३,५७,४२,९०,७५१। - लाई समायोजन गरी तिर्न बाँकी रु. ३९,०६,०६,८४,८१५।- मध्ये साविक मिति २०७४।३।१३ मा निर्धारित कर रकमको ऐनको दफा १२०(क) बमोजिम लागेको ५० प्रतिशत शुल्कले हुने रु. १७,९५,६७,१३,२५०।- बाहेक अब बाँकी रु. २१,१०,३९,७९,५६५।- (रु. एक्काइस अरब दश करोड उनान्चालिस लाख एकहत्तर हजार पाँचसय पैसठ्ठी) र सोको बुझाउँदाको दिन सम्मको ऐनको दफा ११७(१)(क) र (ग) बमोजिमको शुल्क र ऐ ऐनको दफा ११८ र ११९ बमोजिमको व्याजसमेत मनासीब माफिकको समयभित्र तिर्नु बुझाउनु पर्ने देखिन आउँछ। यसरी ऐनको दफा १२०(क) बमोजिमको शुल्क बाहेक कानून बमोजिम लाग्ने कर एवं ऐनको दफा ११७(१)(क)(ग) र ऐनको दफा ११८ र ११९ बमोजिमको शुल्क र व्याज समेतको रकम तिरी बुझाइसकेपछि आयकर ऐन, २०५८ बमोजिमको प्रस्तुत पुँजीगत लाभको करको विवादको दायित्व पुरा एवं अन्त हुन जान्छ। यी उपरोक्त आधारबाट आयकर ऐन, २०५८ को दफा १२०(क) बमोजिम लगाएको शुल्क कानूनसम्मत नदेखिएकोले सो हदसम्मको निर्णय उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर हुने र सो बाहेक पुँजीगत लाभमा आयकर ऐन २०५८ को दफा ११७(१)(क)(ग) र ऐ. को दफा ११८ र ११९ बमोजिम लगाएको शुल्क र व्याजको हकमा भने कानूनसम्मत नै देखिएबाट सो विषयमा रिट जारी हुनुपर्ने अवस्था देखिन आएन।

अतः ठूला करदाता कार्यालयले मिति २०७४।३।१३ मा टेलिया सोनेराको नाउँमा संशोधित कर निर्धारण गर्नु अगावै मिति २०७४।२।२१ गतेसम्म एनसेल प्रा.लि.ले अग्रिम कर कट्टी वापत रकम दाखेल गर्दा कुनै विवरणहरू पेश हुन नसकेको र ठूला करदाता कार्यालयले मिति २०७४।३।१३ मा टेलिया सोनेराको नाउँमा संशोधित कर निर्धारण गर्नु

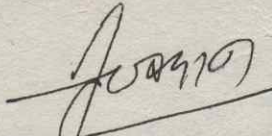
20/1/19

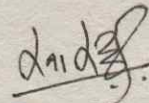
पूर्व एनसेल प्रा.लि.ले अग्रीम कर वापत रकम दाखेल गरी पूँजीगत लाभकर वापतको आफ्नो दायित्व पुरा गरेको भनी ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०७४।२।२१ च.नं. ९१२४ को पत्र एनसेल प्रा.लि.लाई प्रेषित गरेको अवस्था देखिन्छ। अर्कोतर्फ यस अदालतको मिति २०७५।१०।२३ को आदेशले शेयर खरिद विक्रीको कारोबार भएको मिति २०७२।१२।२९ बाटै करको दायित्व सृजना हुने र मिति २०७४।३।१३ मा निर्धारण भएको कर एनसेल प्रा.लि. लाई लाग्ने भएको छ। मिति २०७५।१०।२३ को आदेश पश्चात मात्र प्राविधिक एवं वस्तुगत रुपमा निवेदक एनसेल प्रा.लि.लाई करको दायित्व सृजना भएको जानकारी हुन गएको देखिन्छ। त्यस समयमा पनि निवेदक एनसेल प्रा.लि.लाई आफ्नो कारोबार एवं उक्त शेयरको खरिद विक्रीको कारोबारसँग सम्बन्धित विवरणसमेत पेश गर्ने पर्याप्त समय र मौका दिइएको देखिँदैन। शेयर खरिद विक्रीको कारोबारमा त्यतिबेलाको बजार मुल्यको आधारमा नै ठूला करदाता कार्यालयले रु. १,४३,६५,३७,०६,०००।- (एक खर्ब त्रिचालिस अरब पैसठी करोड सैतिस लाख ६ हजार) पूँजीगत लाभ कायम गरेको र सोलाई सर्वोच्च अदालतको मिति २०७५।१०।२३ गतेको आदेशले समेत मानेको तथ्यलाई दुवै पक्षले स्वीकार गरेको देखिन्छ। यही आधारमा सर्वोच्च अदालतको फैसलाबाट उपरोक्त लाभकरको दायित्व एक्जियटा र एनसेल प्रा.लि.लाई हुने गरी एनसेल प्रा.लि. बाट लाभकर असुल गर्ने निर्णय भए पश्चात मात्र एनसेल प्रा.लि.लाई प्रस्तुत लाभकरको दायित्व सृजना भै सोको जानकारी भएको अवस्थामा अहिले कायम भएको पूँजीगत लाभ भन्दा बढी लाभ हुन गएको भन्ने अधिकारिक तथ्यका प्रत्यक्ष एवं प्राथमिक प्रमाण कागजातहरु प्राप्त भै सो पुष्टी भएको अवस्था नहुँदा र साथै आयकर ऐन, २०५८ को दफा १२०(क) को व्यवस्था बमोजिम भूलबस झुठा वा भ्रमपूर्ण विवरण पेश नगरेको स्थितिमा निवेदकलाई ऐ. ऐनको दफा १२०(क) बमोजिम लगाएको शुल्क उक्त दफाको मकसद एवं भावना विपरित देखिँदा सो हदसम्म ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०७६।१।३ को कर निर्धारण आदेश उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर हुन्छ। सो शुल्क बाहेक उपरोक्तानुसारको कर निवेदकले तिरी बुझाई सकेपछि आयकर ऐन, २०५८ बमोजिमको आफ्नो दायित्व पुरा एवं अन्त हुने हुँदा निवेदनका अन्य कुराको सम्बन्धमा रिट निवेदकको जिकिर पुग्न नसकी सो हदसम्मको

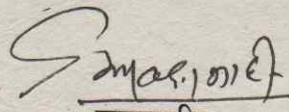

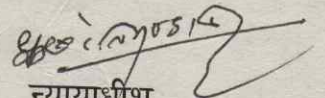
निवेदन जिकिर भने खारेज हुन्छ। प्रस्तुत आदेशको जानकारी विपक्षीहरूलाई दिई दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार बुझाईदिनु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा हामी सहमत छौं ।

न्यायाधीश

न्यायाधीश

न्यायाधीश

माननीय न्यायाधीश श्री सुष्मालता माथेमाको राय

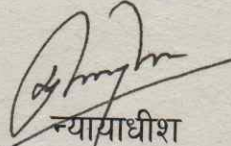
प्रस्तुत रिट निवेदनमा निवेदकले लिएको जिकिरका सम्बन्धमा मूल निर्णयमा भएको ३ वटा प्रश्नको बिबेचनामा बहुमतको रायसंग सहमत रही आदेश भएको छ। तर आदेशको पूर्णपाठ तयार पार्ने क्रममा खडा गरिएका निर्णय गर्नुपर्ने प्रश्नहरूमध्ये पहिलो, दोश्रो र तेश्रो प्रश्नका सम्बन्धमा भएका व्याख्या र विवेचनासंग सहमत भएपनि अन्तिम प्रश्नको विवेचना गर्ने क्रममा भएको प्रस्तुतीका सन्दर्भमा मात्र सहमत हुन नसकी यो छुट्टै राय प्रस्तुत गरेको छु।

उक्त सन्दर्भमा निवेदकको माग बमोजिमको आदेश जारी गर्नुपर्ने हो होइन भन्ने प्रश्नको सम्बन्धमा यस अदालतको मिति २०७५।१०।२३ को आदेश अनुसार कानून बमोजिम कर निर्धारण गर्नुपर्नेमा सो विपरित आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११७(१)(क), ११७(१)(ग), ११८, ११९ र १२०(क) अनुसार शुल्क व्याज समेत लगाउने गरी विपक्षीहरूबाट भएको निर्णय लगायतका काम कारवाहीहरू बदर हुनुपर्छ भन्ने निवेदन जिकिर रहेको छ। सो सन्दर्भमा विपक्षी ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०७६।१।३ गते गरेको कर निर्धारण आदेशमा निवेदकलाई उल्लेखित आयकर ऐनको दफा ११७(१)(क), ११७(१)(ग), ११८, ११९ बमोजिम लगाएको शुल्कहरू कानून बमोजिम नै रहेको र दफा १२०(क) अनुसारको शुल्क सम्म कानूनसम्मत नभएको भनी बहुमतको रायमा निर्णय भएको तेश्रो प्रश्नमा विस्तृत रूपमा व्याख्या र विवेचना गरिसकेको अवस्था हुँदा सो सम्बन्धमा पुनः

यहाँ पुनरावृत्ति गरिरहनु पर्ने अवस्था भएन। उक्त तेस्रो प्रश्नमा भएको व्याख्या र विवेचनाबाट नै ठूला करदाता कार्यालयबाट निर्धारण भएको आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११७(१)(क), ११७(१)(ग) ११८ र ११९ अनुसारको शुल्क एवं व्याजका सम्बन्धमा निवेदन जिकिर पुग्न सक्ने अवस्था नभएकोले सो बमोजिमका शुल्क र व्याज ठूला करदाता कार्यालयले सो कानून अनुसार निर्धारण गरी असूल उपर गर्न सक्ने नै हुँदा कानूनसम्मत रूपमा प्रयोग नभएको दफा १२०(क) को सम्बन्धमा मात्र निवेदन जिकिर बमोजिम बदर गर्नुपर्ने अवस्था देखियो।

उपरोक्त बमोजिम ठूला करदाता कार्यालयले मिति २०७४।३।१३ मा टेलिया सोनेराको नाउँमा संशोधित कर निर्धारण गर्नु अगावै मिति २०७४।२।२१ गतेसम्म एनसेल प्रा.लि. ले अग्रिम कर कट्टी वापत रकम दाखेल गर्दा कुनै विवरणहरू पेश हुन नसकेको र ठूला करदाता कार्यालयले मिति २०७४।३।१३ मा टेलिया सोनेराको नाउँमा संशोधित कर निर्धारण गर्नु पूर्व एनसेल प्रा.लि. ले अग्रिम कर वापत रकम दाखेल गरी पुँजीगत लाभकर वापतको आफ्नो दायित्व पूरा गरेको भनी ठूलाकरदाता कार्यालयको मिति २०७४।२।२१ को च.नं. ९१२४ को पत्र एनसेल प्रा.लि. लाई प्रेषित गरेको अवस्था देखिन्छ। अर्को तर्फ यस अदालतको मिति २०७५।१०।२३ को आदेशले शेयर खरिद विक्रीको कारोबार भएको मिति २०७२।१२।२९ बाटै करको दायित्व सृजना हुने र मिति २०७४।३।१३ मा निर्धारण भएको कर एनसेललाई लाग्ने भएको छ। सो पश्चात मात्र प्राविधिक एवं वस्तुगत रूपमा निवेदक एनसेल प्रा.लि. लाई करको दायित्व सृजना भएको जानकारी हुन गएको देखिन्छ। त्यस समयमा पनि निवेदक एनसेल प्रा.लि.लाई आफ्नो कारोबारको विवरण एवं उक्त शेयरको खरिद विक्रीको कारोबारसँग सम्बन्धित विवरण एवं सबूद प्रमाणहरू पेश गर्न प्रयास मौका दिइएको देखिँदैन। शेयर खरिद विक्रीको कारोबारमा त्यति बेलाको बजार मुल्यको आधारमा नै ठूला करदाता कार्यालयले रु. १,४३,६५,३७,०६,०००।- (एक खर्ब त्रिचालिस अरब पैसठ्ठी करोड सैतिस लाख छ हजार) पुँजीगत लाभ कायम गरेको र सो लाई सर्वोच्च अदालतको मिति २०७५।१०।२३ गतेको आदेशले समेत मानेको तथ्यलाई दुवै पक्षले स्वीकार गरेको देखिन्छ। तत्काल देखिएको प्रमाणको आधारमा कर निर्धारण गरी थप प्रमाण र सूचना प्राप्त हुँदा लाभकर्ताको थप आय भएको पाइएमा पुनः कर निर्धारण गर्दै जाने नीति अख्तियार गरी मिति २०७४।३।१३ मा सो समयसम्म प्राप्त कागजातका आधारमा

4m
विक्री मुल्य कायम गरेको भन्ने बेहोरा रिट नं. ०७४-WO-०४७५ को आदेशमा उल्लेख भएको देखिन्छ। सोही अनुसार उक्त शेयर खरिद विक्रीको कारोबारमा त्यसभन्दा बढी लाभ प्राप्त भएको भन्ने कुनै कागजातहरु प्राप्त हुन आएको अवस्थामा ठूला करदाता कार्यालयलाई ऐनको दफा १०१ बमोजिम पुनः संशोधित कर निर्धारण गर्ने नगर्ने साथै ऐनको दफा १२०(क) बमोजिम शुल्क लगाउने अधिकार सुरक्षित नै रहेको हुँदा सर्वोच्च अदालतको फैसलाबाट लाभकरको दायित्व एकजएटा र एनसेललाई हुने गरी एनसेलबाट लाभकर असुल गर्ने निर्णय भए पश्चात मात्र एनसेललाई प्रस्तुत लाभकरको दायित्व सृजना भई सोको जानकारी भएको अवस्थामा निवेदकलाई दफा १२०(क) बमोजिम लगाएको शुल्क उक्त दफाको विपरित देखिँदा सो हदसम्म ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०७६।१।३ को कर निर्धारण आदेश उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर हुन्छ। सो बाहेक अरुमा निवेदन जिकिर पुग्न नसकी खारेज हुने ठहर्छ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत: उद्धवप्रसाद गजुरेल

कम्प्युटर टाइप: विकेश गुरागाई

सम्बत् २०७६ साल भाद्र ९ गते रोज २ शुभम..... ।